BIBLIOTECA „ASTRA"
SIBIU

ANUL 128 Sibiu, 1 și 15 aprilie 1980 Nr. 13—16

Telegraful Român

FOAIE RELIGIOASĂ EDITATĂ DE ARHIEPISCOPIA ORTODOXĂ ROMÂNĂ A SIBIULUI

HRISTOS A ÎNVIAT

Învierea lui Hristos – temelia credinței noastre

Mai înainte de ivirea zorilor celei de a treia zi de la așezarea trupului Său în mormînt, după înfricoșata moarte pe cruce, Domnul nostru Iisus Hristos a înviat din morți. Martori direcți ai acestui eveniment au fost toți cei cărora El li s-a arătat, încă în dimineața acelei zile, ca și după aceea.

În vechile cărți de slujbă bisericească s-a păstrat știrea că întîia ființă căreia i s-a arătat Mîntuitorul, după înviere, a fost Prea Curata Sa Maică, Sfînta Fecioară Maria. Într-o cîntare de demult se spune că Maica Domnului a văzut pe Iisus chiar în momentul învierii.

După Sfînta Fecioară Maria, au văzut pe Iisus înviat din morți îngerii din ceruri, mulțime de credincioși și în chip cu totul deosebit Sfinții Apostoli.

Hristos *„a înviat precum a zis. Veniți de vedeți locul unde a zăcut. Și ducîndu-vă, degrabă spuneți ucenicilor Lui că a înviat din morți . . ."* (Matei 28, 6—7; Marcu 16, 6—7; Luca 24, 6). Aceasta este mărturia pe care au dat-o femeilor, care veniseră *„să vadă mormîntul"* sau *„să ungă cu miresme trupul lui Iisus"*, îngerii trimiși de Dumnezeu să vestească oamenilor învierea Domnului.

„Am văzut pe Domnul" și am vorbit cu El, spunea ucenicilor Maria Magdalena (Ioan 20, 18).

Am văzut pe Domnul. *„I-am cuprins picioarele și ne-am închinat Lui"*, ziceau femeile care veniseră, dimineața, să vadă mormîntul (Matei 28, 9).

„Am mers cu El pe cale" de la Ierusalim la Emaus, istoriseau cei doi ucenici ai apostolilor, Luca și Cleopa (Luca 24, 13—33).

În timp ce eram adunați laolaltă peste cinci sute de frați, Mîntuitorul ni s-a arătat nouă, mărturiseau fără încetare unii

† IUSTIN
Patriarhul Bisericii Ortodoxe Române

(Continuare în pag. a 2-a)

Învierea Domnului și învierea creștinului

„Dărîmați templul acesta și Eu îl voi ridica la loc în trei zile . . ." (Ioan 2, 21)

Cuvintele acestea se găsesc la începutul Evangheliei lui Ioan. Ele cuprind o proorocire demult împlinită. O proorocire a Mîntuitorului însuși. În ele Iisus își prezice sfînta Sa Înviere pe care o prăznuim în aceste zile luminate. Ele cuprind o proorocire pe care, în clipa cînd a fost rostită, n-au înțeles-o nici ucenicii, nici prigonitorii Mîntuitorului. Pe cînd învățăceii au înțeles-o îndată după împlinirea ei, prigonitorii Lui n-au priceput-o niciodată.

Pare că văd pe cititorii mei gata să mă întrebe: pentru care pricină și-a învelit Domnul această proorocire într-o parabolă greu de priceput? Din ce cauză a folosit El acest grai figurat care i-a fost socotit drept o mare crimă? Știm doar că la Tribunalul lui Caiafa a fost acuzat tocmai de această prezicere: „Acesta a zis: Eu pot să stric templul lui Dumnezeu și să-l rezidesc în trei zile" (Matei 26, 61).

În această proorocire neînțeleasă, prigonitorii și-au găsit material de batjocură chiar în clipa cea mai dureroasă a vieții Izbăvitorului. „Iar trecătorii îl huleau și clătinau capetele lor zicînd: Tu, cel ce dărîmi templul și în trei zile îl clădești, mîntuiește-Te pe Tine însuți! De ești Fiul lui Dumnezeu, pogoară-Te de pe cruce" (Matei 27, 39—40).

Cauza acestei proorocii în grai figurat, au fost împrejurările de loc și de timp cînd a rostit-o. Iisus a folosit această alegorie în ziua cînd a intrat pentru prima dată în templu, în biserica din Ierusalim. A folosit-o în vremea cînd a curățit sfîntul locaș de negustorii și speculanții ce îl necinsteau.

În acele împrejurări dușmanii Săi i-au cerut lui Hristos un semn, o minune care să dovedească calitatea Lui de Fiu al lui Dumnezeu. I-au cerut o minune care să fie o probă că are dreptul să-i alunge din casa Tatălui Ceresc.

(Continuare în pag. a 4-a)

† TEOFIL
Arhiepiscopul Vadului, Feleacului și Clujului

ÎNVIEREA DOMNULUI

Învierea este cea mai mare sărbătoare a creștinătății. Nu numai că prin Înviere Iisus Hristos-Mîntuitorul a biruit moartea, ci mai ales pentru că s-a arătat o viață nouă, viața cea veșnică.

Acest fapt îl vedem limpede dacă comparăm celelalte învieri din Sf. Evanghelii cu învierea Domnului. Învierea fiicei lui Iair, a tînărului din Nain, ca și învierea lui Lazăr, întorc din moarte la viață, însă nu la o viață veșnică, ci tot la viața pămîntească. Toți aceștia, după ce s-au „trezit" din „somnul morții", au trăit în același trup, pe care l-au avut înainte de a muri, și n-au primit un trup nemuritor. După trecerea anilor au adormit iarăși și trupul lor a fost așezat în mormînt.

Nu același lucru se întîmplă cu Iisus Hristos-Domnul nostru. El a înviat cu trup nemuritor, cu trup duhovnicesc. Prin înviere, trupul Mîntuitorului s-a schimbat prin puterea Duhului de viață dătător. Schimbarea aceasta se vede din mai multe întîmplări. Nimeni dintre oameni n-a văzut și n-a auzit cînd și cum a înviat Mîntuitorul. De ce? Pentru că El a ieșit din mormînt în vreme ce piatra era pe mormînt. La învierea lui Lazăr, oamenii au ridicat piatra de pe mormînt și numai după aceea Iisus a înviat pe Lazăr. La învierea lui Iisus, piatra a rămas pe mormînt, pecețile au rămas nestricate, și cu toate acestea Iisus a ieșit din mormînt. De unde știm aceasta? O spune însuși îngerul, care a întîmpinat pe mironosițe în dimineața învierii și a ridicat piatra de pe mormînt. Așa este scris în Evanghelia de la Matei, cap. 28. Duminică, pe „cînd se lumina de ziuă", Maria Magdalena și cealaltă Marie au venit „să vadă mormîntul". Și iată cutremur s-a făcut, că îngerul Domnului s-a coborît din cer, „a prăvălit piatra . . . și ședea deasupra ei". După ce îngerul a prăvălit piatra de pe mormînt, ne-am aștepta ca Mîntuitorul să iasă din mormînt și să vorbească cu mironosițele. Acest lucru nu se întîmplă. De ce? Pentru că mormîntul era gol. Iisus nu mai era în mormînt. El ieșise din mormînt mai înainte ca îngerul să se fi coborît și să fi ridicat piatra. O spune îngerul însuși către femei. „Știu că pe Iisus cel răstignit căutați. Nu este aici, căci s-a sculat, precum a zis. Veniți de vedeți locul unde fusese pus Domnul". Sînt greșite dar icoanele care arată pe Iisus ieșind din mormînt după ce îngerul a ridicat piatra. El a ieșit înainte de aceasta, cînd piatra era încă pe mormînt. Îngerul a prăvălit piatra de pe mormînt ca să le arate mironosițelor

† NICOLAE
Mitropolitul Ardealului

(Continuare în pag. a 2-a)

Învierea lui Hristos – temelia credinței noastre

(Continuare din pag. 1)

credincioși (I Cor. 15, 6); L-am văzut pe Iisus și am mîncat pîine cu El, zicea Sfîntul Iacob; înveșmîntat în dumnezeiască lumină, Iisus mi-a vorbit mie pe drumul Damascului, spunea Sfîntul Apostol Pavel (Fapte 9, 3—9).

L-am văzut, L-am auzit, L-am pipăit cu mîinile noastre. Hristos a înviat din morți, este viu, iar noi sîntem martorii învierii Lui, ziceau cu stăruință Sfinții Apostoli.

Cu adevărat a înviat Hristos-Domnul. De mărturisirea aceasta se leagă credința că și noi vom învia. Între învierea Mîntuitorului și învierea noastră este o legătură atît de strînsă încît Sfîntul Apostol Pavel a putut spune: *„Dacă morții nu înviază nici Hristos n-a înviat. Iar, dacă Hristos n-a înviat, zadarnică este credința noastră“*. Vorbind așa, apostolul nu ne lasă însă în nedumerire. El mărturisește îndată că *„Hristos a înviat din morți... Și precum întru Adam toți mor, așa și în Hristos, toți vor învia“* (I Cor. 15, 16—23).

Înviind din morți, Domnul nostru Iisus Hristos a făcut dovada că moartea poate fi înfrîntă; El ne-a convins desăvîrșit că moartea nu este atotputernică. Fiind urmare a păcatului, de îndată ce păcatul își pierde tăria, moartea este biruită.

Lipsit de păcat, Domnul nostru Iisus Hristos, *„ieri și azi același este și în veci“: sfînt, fără răutate, fără de pată, osebit de păcătoși și mai înalt decît cerurile“* (Evrei 13, 8; 7, 26). De aceea, El *„n-a fost lăsat în locașul morților și nici trupul Lui n-a văzut stricăciune“* (Fapte 2, 31). Dar, golindu-se pe Sine de mărirea Sa dumnezeiască și luînd trup asemenea nouă, pentru mîntuirea noastră, El a luat asupra Sa păcatele noastre. Iar pentru a ne izbăvi pe noi de sub robia morții *„s-a dat pe Sine pentru noi prinos și jertfă lui Dumnezeu întru miros de bună mireasmă“* (Efes. 5, 2). El *„s-a sfințit pe Sine însuși pentru ca să fim și noi sfinți în adevăr“* (Ioan 17, 18). Fiind sfințiți ca și Hristos, noi avem pe Sfîntul Duh înlăuntrul nostru: *„trupul nostru este templu al Duhului Sfînt din noi“* (I Cor. 6, 19). Iar, dacă *„Duhul celui ce a înviat pe Iisus din morți locuiește în noi, El, cel ce a înviat pe Iisus Hristos din morți, vii va face și trupurile noastre muritoare, prin Duhul Său care sălășluiește în noi“* (Rom. 8, 11), fiindcă *„trebuie ca stricăciunea aceasta să îmbrace nestricăciunea și ceea ce este muritor să îmbrace nemurirea“* (I Cor. 15, 53), pentru a se face asemenea trupului Domnului nostru Iisus Hristos.

Avînd în noi puterea nestricăciunii și nemuririi, noi toți vom învia. Dar, zice Sfîntul Apostol Pavel, fiecare *„în rîndul cetei sale. Pîrga este Hristos...“* (I Cor. 15, 23). El *este „începutul, întîiul născut din morți“* (Col. 1, 18). Noi vom învia la a *„doua venire a Domnului“*, la arătarea Mîntuitorului întru mărire.

Iată atîtea motive pentru care sufletele noastre se umplu astăzi de bucurie; moartea a fost nimicită și la viață veșnică sîntem chemați.

Cu adîncă evlavie să ne plecăm frunțile înaintea lui Dumnezeu, mulțumindu-I pentru marea Sa îndurare față de noi, lucrul mîinilor Sale; cu cîntări de laudă să întîmpinăm pe Domnul nostru Iisus Hristos la cea necuprinsă de mintea noastră înviere a Lui din morți; Sfîntului Duh, *„Domnul de viață făcător, care împreună cu Tatăl și cu Fiul este închinat și mărit“*, sălaș sfînt să-i facem în inimile noastre.

Împerechind rugăciunea cu munca, pentru trebuințele noastre și propășirea patriei să trudim; iar *„facerea de bine și dărnicia să nu le dăm uitării, căci la jertfe ca acestea Dumnezeu privește cu plăcere“* (Evrei 13, 16). Față de toți cei în mijlocul cărora trăim să ne purtăm *„cu toată smerenia și blîndețea, cu îndelungă-răbdare, îngăduindu-ne unii pe alții, cu iubire, silindu-ne să păzim unirea duhului în legătura păcii“* (Efes. 4, 2). Pe scurt, dragostea frățească să fie legea vieții noastre în lume.

Înfrățiți în simțiri, să ne dovedim frați buni și în strădaniile noastre pentru propășirea neîncetată a patriei. Pentru viitorul ei măreț neîncetat să purtăm grijă; iar de trecutul ei frumos cu bucurie să ne aducem aminte.

Să ne iubim fierbinte poporul și să muncim neabătut pentru bunăstarea lui.

Față de celelalte popoare să nutrim simțăminte de prietenie, gînduri de cooperare, năzuințe de apropiere.

Să ne rugăm neîncetat pentru pacea lumii și să fim alături cu toate gîndurile și faptele noastre de cei care nu cruță nici un efort spre a o așeza statornic în viața popoarelor.

Îndulcindu-ne de bucuria învierii, să mulțumim cu „o gură și cu o inimă“ lui Dumnezeu pentru viața pe care ne-a dăruit-o și pentru toate binefacerile pe care le revarsă îmbelșugat peste noi.

ÎNVIEREA DOMNULUI

(Continuare din pag. 1)

că mormîntul e gol și să le spună că Iisus „s-a sculat din morți“ și că-l vor întîlni împreună cu ucenicii în Galileia. De aceea icoanele vechi ortodoxe, cum sînt cele din paraclisul bisericii Sf. Nicolae (Șcheii Brașovului), din biserica de lemn de la Tg. Mureș, ca și multe icoane pe sticlă, prezintă Învierea după Sf. Evanghelie: Iisus este deasupra mormîntului, iar mormîntul acoperit cu piatră și cu peceți este dedesubt.

Rezultă că trupul înviat al Mîntuitorului nu mai este ca trupul obișnuit. Trupul obișnuit ca să iasă din mormînt, avea nevoie de cineva care să strice pecețile și să ridice piatra. Trupul înviat iese, piatra fiind pe mormînt și pecețile nestricate.

Trupul obișnuit se vede de oricine. Trupul înviat al Mîntuitorului este nevăzut, apare și dispare după voință. Așa s-a arătat pe calea spre Emaus la doi ucenici, a vorbit cu ei, iar după ce a binecuvîntat pîinea și a fost recunoscut „s-a făcut nevăzut“, a apărut în camera unde erau ucenicii Săi, ușile fiind încuiate, stă de vorbă cu ei și apoi se face nevăzut (Ioan 20, 19—30).

Sf. Ap. Pavel, după ce scrie corintenilor despre Învierea Domnului, arată că învierea lui Hristos e începătura învierii tuturor, adică „toți cei ai lui Hristos“ vor învia, vor avea trupuri asemănătoare cu trupul lui Hristos cel înviat. Atunci, la învierea morților, „toți ne vom schimba“. Că trebuie ca acest (trup) stricăcios să se îmbrace în nestricăciune și acest (trup) muritor să se îmbrace în nemurire. Sf. Ap. Pavel, spre a face înțeleasă această schimbare, o asemăna cu încolțirea seminței aruncată sub glie. Arunci un grăunte gol și răsare un spic. Așa e și cu trupurile noastre: „Se seamănă întru stricăciune, învie întru nestricăciune; se seamănă întru necinste, învie întru slavă; se seamănă întru slăbiciune, învie întru putere; se seamănă trup firesc, învie trup duhovnicesc“. „Sînt trupuri cerești și trupuri pămîntești...“ și „precum am purtat chipul celui pămîntesc (al lui Adam), vom purta și chipul celui ceresc“ (al lui Hristos cel înviat).

Atunci moartea va fi definitiv înfrîntă și vom fi cu adevărat nemuritori, părtași și cu trupul la viața cea veșnică (I Cor. 15, 4—58).

Mărturisind această credință în schimbarea trupurilor noastre, în învierea cea de obște, creștinii aduc spre pomenirea celor morți colivă, adică boabe de grîu. Căci, după cuvîntul Sf. Apostol Pavel, precum boabele acestea se schimbă în spic, tot așa și trupurile noastre se vor schimba din trupuri muritoare în trupuri nemuritoare. Și atunci „pururea cu Domnul vom fi“ întru slava Sa cea dumnezeiască și veșnică.

Ghiocelul

de OTILIA CAZIMIR

Îmi ia țărîna, rînd pe rînd,
O mînă dragă, un surîs, un gînd...
Și-n schimb, pămîntul bun
îmi dă și el
Minunea dulce-a unui ghiocel.

De unde vine albul viu al florilor?
Din întunericul pămîntului,
Din străvezimea vîntului,
Din cenușiul norilor?

În mîna mea, prea caldă pentru cel
Abia sosit din umbra lui de crîng
Își pleacă fruntea micul ghiocel,
Și cele trei petale i se strîng,
De parcă-o mînă firavă aduce
Trei degete cuminți — să-și
facă cruce.

Poarta dorului, poarta norocului

Un Paşte istoric la Oradea

De multe ori în istoria zbuciumată a poporului nostru, sărbătorile bisericeşti s-au împletit cu evenimente istorice însemnate. Ele aduceau nu numai „vestea cea bună" a mîntuirii, ci şi cinstirea unor fapte de care se lega împletirea unor idealuri din viaţa lui.

Multă vreme, în Transilvania mai ales, sărbătoarea Naşterii Domnului era socotită ca „plinire a vremii" de eliberare de sub stăpînirile străine asupritoare, iar ziua Învierii Domnului, ca zi a învierii neamului din mormîntul în care era ţinut poporul român de către stăpînitorii lui nedrepţi.

Biserica ortodoxă a întins mereu marama mîngîierii şi l-a ajutat mereu să-şi împlinească sfintele idealuri. De aceea sărbătorile Bisericii erau adevărate sărbători naţionale, iar preoţii şi ierarhii vorbeau cu acest prilej, mîngîind sau exprimînd bucuria pentru orice izbîndă din viaţa poporului. Legea creştinească a devenit din ce în ce mai mult „lege românească".

Unele sărbători bisericeşti au primit cu adevărat un caracter naţional de neuitat. Aşa sînt de pildă Paştile din 20 aprilie ale anului 1919, pentru românii din Oradea. Bătrînii pomenesc şi acum de acea neuitată zi a „Învierii", iar cronicile vremii au consemnat-o.

La 1 Decembrie 1918, mulţi bihoreni luaseră parte la Adunarea de la Alba Iulia, în frunte cu reprezentanţi de seamă. Dar pentru părţile nord-vestice ale Transilvaniei actul unirii de la Alba Iulia avea să fie urmat de o lungă şi grea pătimire pînă la Paştile anului 1919. Erau zile şi săptămîni de înfrigurată aşteptare. Ţinuturile acestea nu erau eliberate. Trupele române eliberatoare se opriseră pentru un timp la Ciucea. Românii erau urmăriţi, prinşi şi ameninţaţi cu moartea. Unii, între care şi Roman Ciorogariu, fuseseră condamnaţi la moarte. Cei mai mulţi erau ascunşi pe la rude sau cunoscuţi. Între timp se anunţase că trupele române, sub comanda generalului Moşoiu erau la 10 km de Oradea.

Venise noaptea învierii. Românii încă nu ştiau dacă vor putea sau nu să serbeze Paştile. Pe la orele 4 dimineaţa ei vesteau în fiecare casă, unii altora „Hristos a înviat". Glasul clopotelor amuţise. O delegaţie se duse în tabăra generalului Moşoiu de la Tileagd să-l întrebe ce-i de făcut. Generalul le spuse că în dimineaţa de Paşti va fi, prin foc şi sabie, la Oradea.

Într-adevăr, aşa s-a şi întîmplat. În cîteva ore ei au fost la marginea oraşului. Clopotele sunau. Chemau la înviere, la o îndoită înviere. Au mers cu toţii la biserică şi, la orele 11, au ieşit în piaţă şi au întîmpinat cu prapori şi în haine de sărbătoare trupele eliberatoare. Publicul imens se adunase în piaţă. Mulţi nu cunoşteau uniforma armatei române şi credeau că sînt francezii. Unii chiar strigau: „Vive la France", la care soldaţii răspundeau: „Vive la Roumanie". Locuitorii aruncau flori şi din mii de piepturi au răsunat două cîntece care însufleţeau pe toţi: „Hristos a înviat" şi „La arme".

Cuprins de mare bucurie şi entuziasm, arhimandritul Roman Ciorogariu, a rostit aceste cuvinte memorabile:

Domnule general,

„Providenţa divină a revărsat asupra noastră mila cea cerească să serbăm ziua Sfintei Învieri, ca sfîntă zi de Înviere a neamului românesc. Astăzi se înfăptuieşte şi pe acest pămînt idealul unirei. Nici o parte a românismului nu a fost expusă atît de mult peirii, ca ţara Bihorului. Astăzi îşi primeşte răsplata pentru eroismul, cu care şi-a păstrat limba şi legea străbună la aceste margini.

Unde este limba aceea omenească, care să poată cuprinde evlavia sufletelor dezrobite, către Providenţa Divină şi sentimentul gratitudinii către vasele alese ale acestei Providenţe divine, eliberatorii noştri? Întreg clocotul de sentimente îl cuprindem în rugăciunea de mulţămită către Atotputernicul Dumnezeu.

Cînd ne-a adus aici gloriosul Împărat Traian, ne-a adus ca pe o armată a civilizaţiunii. Acest spirit civilizatoric ne-a susţinut aici intacţi aproape două mii de ani. Armata română încă vine în numele civilizaţiunei, să împlinească dreptul popoarelor, promulgat de marele areopag constituit la Versailles.

Ne rugăm, să fie cuprinsă în misiunea aceasta civilizatorică şi ocrotirea elementelor de ordine a concetăţenilor noştri maghiari, cari au suferit împreună cu noi..."

Generalul Moşoiu şi-a încheiat răspunsul său cu cuvintele: „De azi încolo D-Voastră sînteţi cetăţeni ai României-Mari. Aceasta nu este numai o vorbă spusă într-un moment de elan, ci este o realitate vie. Sînteţi anexaţi şi alipiţi de trupul Ţării Româneşti pe vecii vecilor".

În aclamaţiile mulţimii corul Hilaria cîntă: „Pe al nostru steag" şi „Deşteaptă-te române". Urmează Te-Deum, în care se rostesc cuvîntări înflăcărate. Mulţimea s-a îndreptat spre casele lor şi pe buzele tuturor se auzeau cuvintele: „Acestea au fost adevăratele Paşte ale noastre".

Sînt Paştile pe care orădenii nu le uită şi care îi îndeamnă mereu să-şi iubească legea străbună şi neamul.

† VASILE
Episcopul Oradiei

E primăvară-n crîng şi-n suflete e primăvară

Învierea - prilej de comuniune în duhul dragostei creştine

Învierea Domnului nostru Iisus Hristos este temelia credinţei despre învierea noastră. După înviere Mîntuitorul s-a arătat în multe rînduri ucenicilor Săi săvîrşind minuni dintre care numai cîteva s-au înscris în Sfintele Evanghelii, dar cîte s-au scris au scopul ca noi, toţi, să credem că „Iisus este Hristos, Fiul lui Dumnezeu şi, crezînd, să avem viaţă, întru numele Lui" (Ioan 20, 31). Ucenicii au văzut şi au crezut şi, la rîndul lor, au propovăduit adevărul învierii. Ei au făcut prezentă Învierea şi, ea s-a prelungit, prin predica Bisericii, pînă la noi şi va continua pînă la sfîrşitul veacurilor, avînd ca semn de recunoaştere „frîngerea pîinii" (Luca 24, 35).

Mîntuitorul a înviat ca „pîrga învierii celor adormiţi" (I Cor. 15, 20) şi face ca atenţia să se fixeze asupra învierii de la sfîrşitul veacurilor. Mîntuitorul este în persoană „învierea şi viaţa şi cine crede în El va fi viu, chiar dacă va muri" (Ioan 11, 25). Acest fond al siguranţei noastre de a participa chiar de acum la taina vieţii noi, pe care Mîntuitorul ne-o face accesibilă prin Sfînta Taină a Cuminecăturii, ne păstrează într-o legătură de comuniune în dragoste nu numai cu cei vii, ci şi cu cei adormiţi în nădejdea învierii şi a vieţii veşnice.

Viaţa creştină este *viaţa învierii* şi noi „ştim că ne-am strămutat din moarte la viaţă pentru că iubim pe fraţi" (I Ioan 3, 14). Viaţa învierii domină morala care se impune credinciosului, născut în Hristos. De aceea, „dacă am înviat cu Hristos, trebuie să căutăm cele de sus, unde se află Hristos, şezînd de-a dreapta lui Dumnezeu" (Col. 3, 1). Viaţa învierii este izvorul nădejdii noastre căci învierea Domnului este arvuna învierii noastre (Rom. 8, 23; II Cor. 5, 6).

Ancoraţi în credinţa şi nădejdea învierii, credincioşii creştini au trăit viaţa lor în dragostea şi bucuria învierii care a înflăcărat inimile apostolilor, femeilor mironosiţe şi a tuturor celor ce au crezut de-a lungul veacurilor. Un trăitor al vieţii creştine în dragostea învierii saluta, în tot timpul anului pe oricine îl întîlnea, cu aceeaşi salutare, care era numai la Paşti: „Bucuria mea, Hristos a înviat!"

De-a lungul existenţei creştine, pe meleagurile carpato-dunărene, învierea Domnului a fost prilej de mare bucurie şi de îmbrăţişare frăţească. O gamă largă de forme au exprimat fondul credinţei credincioşilor creştini din toate laturile locuite de români. În Moldova ca şi în alte ţinuturi praznicul învierii a fost şi este *praznic al curăţiei* exprimat în „straiele" curate, în florile culese de pe cîmpurile de pe care s-a dus zăpada iernii, în lumînarea aprinsă la chemarea: „Veniţi de luaţi lumină — lumina lui Hristos luminează tuturor". În zilele marilor bucurii pascale nu se uită nici legătura cu cei adormiţi. Se face *pasca* — coptura de Paşti cu aluat şi brînză — care se aduce la Biserică pentru binecuvîntare spre a fi consumată de cei ai casei dar şi pentru pomenirea celor adormiţi. „Pasca" se consumă în zilele Paştelui, se duce în anumite zile şi la cimitir unde se face pomenirea morţilor şi se dă de pomană „pască şi ouă roşii". Cimitirele sînt pline de lumină în noaptea învierii. Rudele aprind lumînări la mormintele celor adormiţi. În zilele de pomenire cimitirele sînt în plină tresăltare de bucuria „întîlnirii" cu cei adormiţi care se găsesc în comuniunea dragostei cu cei vii. Mormintele sînt, din săptămîna patimilor, îngrijite cu săpare, facerea marginilor, plantarea florilor. Totul aşteaptă momentul Învierii.

La Paşti se roşesc ouăle sau se colorează şi cu alte culori. Ele amintesc picăturile de sînge picurate din ranele Domnului; amintesc de pajiştea din preajma Crucii Răstignirii sau de florile de pe Golgota. Ouăle „muncite", sînt ouăle împodobite cu rîvnă, cu înscrisuri de foarte variate forme, cu măiestrie care exprimă şi mai vădită grija pentru Înviere. Cu ouăle roşii, cei ai casei şi oaspeţii, ciocnesc, cu salutarea „Hristos a înviat", „Adevărat a înviat". Oul roşu este semn al sănătăţii şi al îmbujorării pe care o dă munca cinstită în aer curat. Chiar şi la spălatul cu apă pe faţă şi pe mîini, în cana cu apă proaspătă se pune un ou roşu cu acelaşi sentiment al sănătăţii; în cană se mai pune şi un „bănuţ", ca semn al tăriei, al puterii.

Sînt nenumărate obiceiurile legate de ziua Învierii. Ele variază de la sat la sat, de la ţinut la ţinut. Toate izvorăsc din faptul Învierii, din simţămîntul trăirii momentului Învierii prin forme care le materializează atît de diferit. Demn de subliniat este faptul că, în cea mai mare sărbătoare a bucuriei creştine, nu se uită lungul şir al înaintaşilor trecuţi din această viaţă. Nu numai rubedeniile, neamurile sînt amintite, ci se face şi adaosul „cu tot neamul lor", adică şi toţi pe cîţi cei prezenţi nu au de unde îi ştii şi care se găsesc la distanţă de generaţii, în trecutul îndepărtat, cu ferma convingere că toţi fac parte din nesfîrşitul arbore genealogic al neamului care-şi trage seva din geto-traco-daci.

Credinţa învierii, cu manifestări de legătură — trupească şi sufletească — cu trecutul, este o verigă reală şi utilă pentru a constata şi pe această cale continuitatea de neam, de sînge şi de credinţă la români.

Familiile creştine ortodoxe sînt în acelaşi timp şi familii de români care trăiesc în spiritualitatea zămislită în cei aproape 2000 de ani de existenţă în spaţiul românesc. Familiile creştine ortodoxe trăiesc în duhul învierii, cu dragoste de viaţa a cărei cunună nu se veşteşte, propovăduind pretutindeni învierea (Marcu 16, 20), pururea lăudînd şi binecuvîntînd pe Dumnezeu (Luca 14, 53), care este cu noi pînă la sfîrşitul veacului (Matei 28, 20).

Păstrarea frumoaselor obiceiuri pascale, participarea la Sfînta biserică, trăirea în duhul dragostei învierii, este o datorie a fiecăruia dintre noi. Ca fraţi, să ne îmbrăţişăm cu bucurie şi să ne salutăm cu salutarea vestitoare a adevărului: „Hristos a înviat!"

† EFTIMIE
Episcopul Romanului şi Huşilor

Iosif cel
cu bun chip
de pe lemn
luînd preacurat
trupul Tău,
cu giulgiu curat
înfăşurîndu-l
şi cu miresme,
în mormînt nou
îngropîndu-l,
l-a pus.

Venit-au mai înainte de dimineaţă cele ce au fost cu Maria, şi aflînd piatra răsturnată de pe mormînt, auzit-au de la înger: Pe cel ce este întru lumina cea pururea fiitoare, pentru ce-L căutaţi cu morţii ca pe un om? Vedeţi înfăşurările cele de îngropare, alergaţi şi lumii propovăduiţi, că s-a sculat Domnul, omorînd moartea, că este Fiul lui Dumnezeu cel ce a mîntuit neamul omenesc. (*Ipac. gl. 4 — utrenia Învierii din noaptea Sfintelor Paşti*).

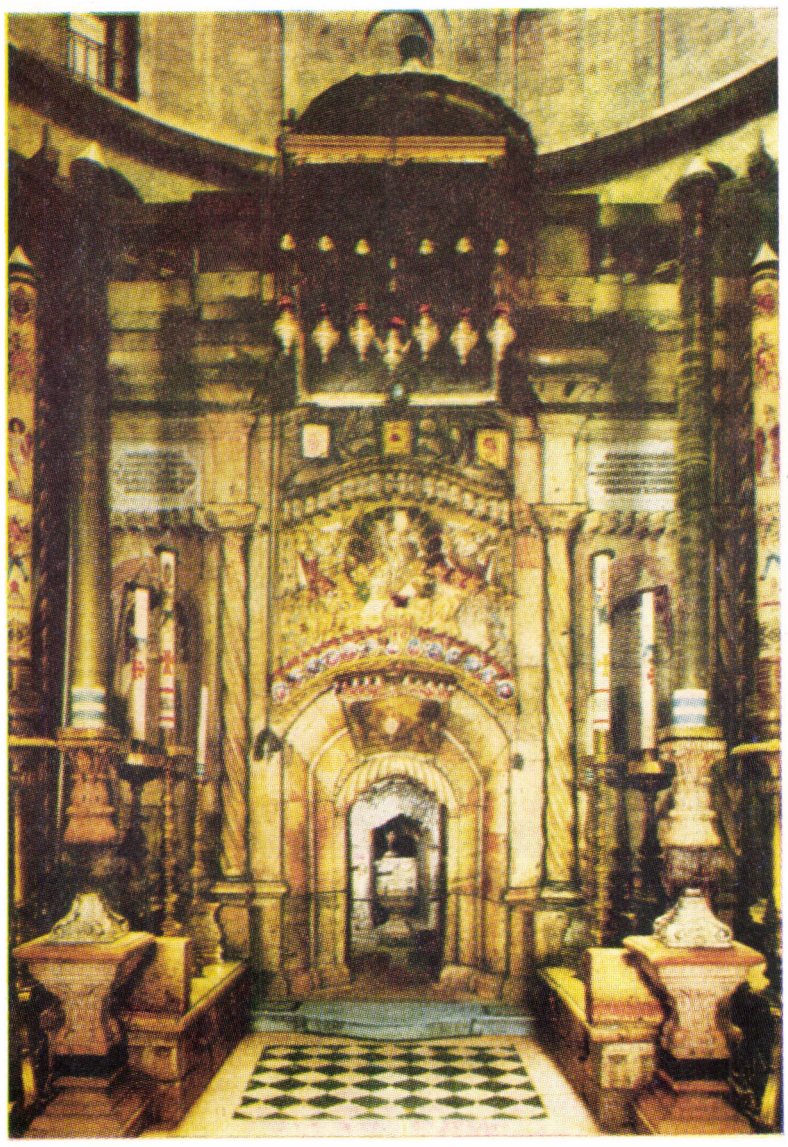

Sfîntul mormînt (intrarea)

ÎNVIEREA DOMNULUI
izvor de optimism şi nădejde creştină

Sîntem în anotimpul primăverii, cînd întreaga natură se trezeşte la viaţă şi îmbracă haină nouă, cînd un avînt nou trezeşte seva vieţii şi seminţele răsar la lumină, iar pămîntul se acoperă cu podoabă aleasă de verdeaţă.

Primăvara vesteşte prin mii de guri bucuria trezirii la viaţă. În această atmosferă de înnoire a naturii, credincioşii Bisericii noastre sărbătoresc după obiceiul din străbuni marea sărbătoare a Învierii Domnului. Florile bine mirositoare care în acest timp împodobesc toate grădinile plaiurilor noastre se amestecă cu mireasma fumului de tămîie. Bisericile îmbracă veşmînt strălucitor. Bolţile sfintelor locaşuri se luminează cu strălucire de mulţimea luminărilor. Cîntarea triumfului vieţii asupra morţii „Hristos a înviat..." răsună pretutindeni exprimînd atît bucuria sufletească a credinciosului pentru Domnul cel ce a înviat a treia zi, cît şi legămîntul lui cu El pentru a se elibera de legăturile robiei de orice fel. Cuprinzînd sensul adînc al Învierii Domnului credinciosul înţelege că viaţa este darul cel mai mare dat de Dumnezeu omului şi că bucurîndu-se de ea, trebuie să ducă lupta cea bună pentru triumful binelui, avînd totdeauna convingerea că va birui.

Învierea Domnului, cu cuprinsul ei teologic şi liturgic, pecetluieşte întreaga gîndire şi trăire a Bisericii noastre. Temelie a aderărului credinţei creştine, ea înseamnă pentru credincioşii Bisericii noastre izvor de viaţă şi înnoire. Viaţa fiecărui creştin izvorăşte din evenimentul învierii lui Hristos. Împreună cu Hristos s-a răstignit şi a murit omul păcatului, omul cel vechi al patimilor şi al blestemului, robul fricii de moarte şi de stricăciune. Prin învierea Domnului moartea a fost zdrobită şi şi-a pierdut puterea. Astfel la această sărbătoare cînd cinstim biruinţa noastră şi preamărim pe Acela care cu moartea Sa ne-a dăruit viaţă, înţelegem cît de mult a influenţat sensul adînc teologic al învierii asupra gîndirii şi simţămintelor creştine.

Creştinii cinstesc Învierea, înlăturînd patimile, ura, răutatea şi făcînd ca toată fiinţa lor să fie stăpînită de iertarea care a răsărit din mormînt, de dragostea şi pacea omului cu Dumnezeu şi cu semenii.

Biserica ortodoxă a fost numită Biserica învierii. În trăirea cultică, acestui eveniment al Învierii i s-a acordat o importanţă centrală nu numai în cursul anului bisericesc, ci şi în ciclul săptămînal, Duminicii revenindu-i rolul de cea mai importantă zi. Heiler, apreciind cultul Bisericii ortodoxe, accentua: „Sărbătoarea Învierii lui Hristos este sărbătoarea sărbătorilor, culmea şi centrul întregului an bisericesc, marea sărbătoare a bucuriei de dragul căreia răsună armonios şi sărbătoresc clopotele de Paşti, în întreaga perioadă pascală, pînă la cincizecime... Biserica răsăriteană a păstrat cu credincioşie tradiţia veche creştină. Biserica Răsăritului trăieşte în întregime din taina învierii. Fiecare Duminică este pentru ea o zi a învierii. Mai ales cu săvîrşirea de fiecare dată a Sfintei Euharistii în Biserica răsăriteană, se săvîrşeşte o liturghie pascală.

Bucuria acestei zile sfinte este trăire adîncă în care tresaltă duhul tradiţiei şi al vieţii de veacuri a Ortodoxiei, care merge fără întrerupere pînă în timpurile apostolice".

Sfîntul Grigore teologul spune: „Să fim precum Hristos, pentru că Hristos s-a făcut ca noi. Să ne îndumnezeim pentru El, pentru că El s-a făcut pentru noi om. A sărăcit pentru ca noi să ne îmbogăţim cu sărăcia Lui. A luat chip de rob ca noi să ne bucurăm de libertate. A coborît ca noi să ne înălţăm. A încercat ispita pentru ca noi să învingem. A fost lipsit de cinste pentru a preamări. A suferit moartea pentru a mîntui. S-a înălţat pentru ca să aducă lîngă El pe cei care s-au prăbuşit şi zăceau din cauza păcatului".

Nimeni nu se poate apropia de taina cea negrăită a învierii Domnului pentru a face propriu al său pe Domnul, decît cu o viaţă curată. Pentru aceasta Ioan Damaschinul spune: „Să ne curăţim simţirile şi să vedem lumina cea neapropiată a Învierii Domnului". Perioada Postului Mare în care am aflat duhul învierii Domnului ne-a pregătit pentru sărbătorirea cu vrednicie a Sfintelor Paşti.

Peste veacuri biruinţa învierii Domnului a încurajat pe toţi cei nedreptăţiţi şi răstigniţi ai pămîntului care au trecut prin săptămîna patimilor pe care le-au creat-o cei din jur şi nu s-au oprit la suferinţa crucii, ci privind la lumina învierii, au nădăjduit că nu va întîrzia ziua încununării lor cu biruinţă.

Sărbătoarea învierii Domnului este îmbrăţişată de credincioşii noştri cu sentimente de adîncă evlavie şi speranţe în victoria binelui asupra răului. Ea se împleteşte şi cu dorinţa tuturor spre unitate şi frăţie.

Clopotele de Paşti cheamă pe credincioşi în fiecare an, generaţii după generaţii, să înlăture vrajba şi ura şi să se îmbrace în lumina dragostei frăţeşti: „Şi unii pe alţii să ne îmbrăţişăm... şi aşa să strigăm: Hristos a înviat din morţi, cu moartea pe moarte călcînd şi celor din morminte viaţă dăruindu-le".

† VASILE TÎRGOVIŞTEANUL
Episcop-vicar patriarhal

Locul din spate

Paştile copilăriei mele sînt legate mai ales de ziua a doua, cînd Sărbătoarea era a satului întreg. Dacă Duminica era a Învierii, a celor ce se sculau cu noaptea-n cap şi se întorceau de la biserică cu gustul proaspăt al Cuminecăturii, ziua următoare era un bun al tuturor celor din obşte, de la mare la mic şi de la frunte la adunătură, întru bucuria unui admirabil sentiment al comuniunii, al petrecerii, şi în timp şi al urcuşului spre rădăcini. În Lunea Paştilor nimeni nu prînzea acasă, ci la biserică, în curtea ei, la marginea cimitirului, la mesele lungi, foarte lungi, adăpostite cu acoperiş de şindrilă, la care fiece familie îşi avea locul ei anume, păstrat prin tradiţie, moştenit de la părinţi şi lăsat cu sfinţenie urmaşilor în linie bărbătească. După măritiş fetele se mutau pe locurile soţilor lor. Un capăt de tradiţie trebuie să-şi înoade, cu destulă greutate, cei veniţi în vatra satului de prin alte părţi ale lumii, cum era taică-meu, de pildă, ai cărui părinţi nu cunoscuseră un astfel de ritual în Bozul lor din Transilvania.

Slujba era mai lungă ca de obicei. Liturghiei îi urma pomenirea morţilor, după care preotul se aşeza în capul primei mese, binecuvînta bucatele şi prezida ospăţul. La sfîrşit de tot, pornea de-a lungul şoproanelor şi ciocnea ouă roşii cu tot natul, de la cel mai bătrîn al satului pînă la copiii care-şi încercau, cu emoţie, pe unghie şi pe dinte, şansele victoriei.

La masă se aşezau numai bărbaţii. Femeile şi fetele îi slujeau din spate, pe ai lor şi pe vecini, cu tot ce aduseseră ele mai bun de acasă, în baniţele şi coşurile generoase, purtate pe creştetul capului cu ajutorul unui colac de cîrpe, despre care nu ştiai dacă e făcut să ajute mai mult echilibrului, rezistenţa sau eleganţa. Ele mîncau numai după ce se ridicau de la masă bărbaţii.

Rînduiala are şi o excepţie. Nu se aşezau la masă bărbaţii văduvi, ale căror neveste muriseră şi care între timp nu-şi luaseră altele, printr-o eventuală a doua căsătorie. Ei şedeau în spate în rînd cu femeile, slujindu-şi semenii în numele celor răposate. Pe chipul lor nu se putea citi nici tristeţe, nici umilinţă, ci doar lumina unei datorii care trebuia împlinită. Fireşte, bucatele fuseseră gătite şi aduse de fetele sau de nurorile lor, sau de altcineva din rudenii, dar de slujit slujeau ei, în picioare, fără abatere şi fără cîrtire, ca nişte diaconi ai vremurilor apostolice.

— Unchiule, îi ziceam, de ce faci asta?

— Aşa s-a pomenit, aşa am apucat, aşa trebuie să fie...

Înţelesul era mai adînc. La ospeţe, un scaun poate să rămînă uneori gol, niciodată însă locul din spatele lui.

Arhim. *B. V. Anania*

Prăznuim omorîrea morţii, sfărîmarea iadului şi începătura altei vieţi veşnice şi săltînd lăudăm pe Pricinuitorul, pe Unul cel binecuvîntat, Dumnezeul părinţilor şi preamărit. (*Peasna a 7-a*)

Învierea Domnului şi învierea creştinului

(Continuare din pag. 1)

Răspunsul lui Iisus, care n-a întîrziat, vrea să spună unele ca acestea: dreptul meu de a vă scoate afară este de netăgăduit. Sînt Fiul lui Dumnezeu. Templul este casa Tatălui meu. Eu am rîvnă pentru bunăcuviinţa casei părinteşti. Voi vreţi o minune din partea mea ca dovadă că sînt Fiul Celui Prea Înalt. O veţi avea în învierea Mea! Scularea Mea din morţi a treia zi după ce mă veţi omorî, după ce veţi dărîma templul trupului Meu, va fi o minune, o probă, care, în chip neîndoielnic, va vădi dreptul şi puterea Mea cerească. Templul acesta, trupul Meu, dărîmat, răstignit „îl voi ridica la loc în trei zile".

Cu alt prilej, unii din cărturari şi dintre farisei, i-au cerut lui Iisus să le arate un semn, o minune nemaiauzită, ca dovadă a misiunii Sale, ca o probă a calităţii Sale de Mesia vrednic de crezare. Deşi aceştia erau de rea credinţă, Mîntuitorul Iisus i-a anunţat că le va da o minune mare, asemănătoare întrucîtva, mai mare totuşi decît cea întîmplată cu Profetul Iona: „Căci după cum Iona a stat trei zile şi trei nopţi în pîntecele chitului, tot aşa şi Fiul omului va sta trei zile şi trei nopţi în inima pămîntului" (Matei 12, 40). Rămînerea profetului Iona în sînul chitului (a balenei) trei zile şi trei nopţi a vestit mai dinainte (a prevestit, a prefigurat) moartea şi învierea din morţi, a treia zi, a lui Hristos Iisus.

Aşadar, Învierea Domnului, după însăşi judecata Lui, este minunea minunilor, dovada dovezilor, mărturia mărturiilor. Ea vădeşte în chipul cel mai neîndoielnic, în chipul cel mai sigur, că cel înviat, El, este adevăratul Mesia, Unsul lui Dumnezeu şi trimisul Cerului, este Sfîntul lui Dumnezeu şi Fiul Celui Veşnic, este Răscumpărătorul promis şi Izbăvitorul mult aşteptat.

Iubiţi cititori creştini, să luăm aminte că Cel înviat, Hristos, adeverit prin înviere a fi călăuză cerească, ne-a spus şi ne-a asigurat *că şi noi vom învia.*

Trupurile noastre, de asemenea, se vor scula din morminte ca şi trupul Lui. Învierea Domnului Hristos este începătura şi pîrga învierii noastre. Iată cuvîntul Său ce nu înşeală: „Nu vă miraţi de aceasta; că vine ceasul cînd toţi cei din morminte vor auzi glasul Lui. Şi vor ieşi: cei ce au făcut cele bune spre învierea vieţii, iar cei ce au făcut cele rele spre învierea osîndirii" (Ioan 5, 28—29).

Neascultarea lui Adam ne-a adus moartea. Ascultarea lui Iisus, al doilea Adam, ne-a dobîndit învierea. „Căci dacă moartea a venit prin om, tot prin om a venit şi învierea morţilor. *Şi după cum toţi mor în Adam, tot aşa toţi vor învia în Hristos*" (I Cor. 15, 21—22).

Pe cît este de sigur că Hristos a înviat, tot pe atît de sigur este că şi noi vom învia. Dar să fim atenţi şi să nu pierdem din vedere descoperirea Celui înviat. Să nu uităm informaţiile sigure ale Domnului nostru Iisus Hristos. Fiindcă El a spus deslușit că nu toţi oamenii vor învia la fel, nu toţi vor ieşi din morminte în aceleaşi condiţii. Unii vor învia spre viaţă, alţii spre osîndire; unii spre fericire, alţii spre nefericire. Cei înviaţi vor alcătui două tabere deosebite, după cum deosebită le-a fost purtarea în vremea petrecerii lor pe pămînt. Cei ce şi-au trăit viaţa în îmbuibare, în trîndăvie, în vrajbă şi asuprire, cei egoişti şi împietriţi la inimă, cei dezmăţaţi la faptă şi la vorbă, vor învia spre osîndă. Dimpotrivă, cei iubitori de Dumnezeu şi de semenii lor, cei săritori la nevoile aproapelui, cei buni şi iertători, cei făcători de pace şi curaţi la inimă, aceştia vor învia spre viaţă fericită, în împărăţia lui Dumnezeu.

Un mare imbold spre o viaţă curată şi demnă se cuvine să-l găsim în demnitatea aleasă la care ne-a ridicat Dascălul şi Izbăvitorul nostru cel ceresc. Prin Botez noi ne-am unit strîns, ne-am îmbrăcat în Hristos după cum ne asigură Sf. Apostol Pavel cînd scrie: „cîţi în Hristos v-aţi botezat, în Hristos v-aţi şi îmbrăcat" (Gal. 3, 27).

Trupul lui Hristos şi întreagă omenitatea Lui este locul prezenţei şi al arătării lui Dumnezeu în mijlocul oamenilor. Iisus este deci adevăratul templu, adevărata biserică, adevăratul locaş al lui Dumnezeu. Aşa se explică de ce El a zis către adversarii Săi: „Dărîmaţi templul acesta" şi s-a gîndit la trupul Său, la firea Sa de om adevărat, pe care aveau s-o răstignească, s-o dărîme vrăjmaşii Săi neîmpăcaţi.

Prin Taina sfîntului Botez ne-am îmbrăcat întru Hristos şi tot atunci am fost ridicaţi la demnitatea de templu, de biserică vie, de locaş al lui Dumnezeu-Tatăl, Fiul şi Duhul Sfînt. Acest adevăr nespus de mîngîietor şi încurajator l-am aflat de la Hristos însuşi. El ni l-a descoperit cînd a zis: „Dacă mă iubeşte cineva, va păzi cuvîntul Meu, şi Tatăl Meu îl va iubi, şi noi *vom veni la el şi vom face locaş la el*" (Ioan 14, 23).

Ţinînd seamă de această asigurare înălţătoare, apostolul Pavel ne încredinţează şi el cînd scrie: „Nu ştiţi oare că trupul vostru este templu al Duhului Sfînt care este în voi, pe care-L aveţi de la Dumnezeu şi că voi nu sînteţi ai voştri? Căci aţi fost cumpăraţi cu mare preţ! Preamăriţi, dar, pe Dumnezeu în trupul vostru şi în duhul vostru, care sînt ale lui Dumnezeu" (I Cor. 6, 19—20).

Prin păcatele mari şi mici pe care le face creştinul botezat, el întristează, el supără pe Cerescul Oaspete care vrea să locuiască în fiinţa sa, în sufletul, în inima şi în trupul său deopotrivă. Prin fărădelegile sale, creştinul pîngăreşte templul său personal, întinează biserica sa proprie, nefăcută de mînă omenească.

Dacă cei botezaţi ar cugeta adeseori la demnitatea lor, de locuinţă a Prea Sfintei Treimi, ar găsi în această cugetare un puternic stimulent spre o viaţă neprihănită, spre o viaţă ce duce la înviere, în ceata celor de-a dreapta Dreptului Judecător.

În Dobrogea, de Sfintele Paşti

Pe pămîntul străbun dintre Dunăre şi Mare care cu 2050 de ani în urmă a făcut parte din statul lui Burebista se practică şi se păstrează cu respectul cuvenit obiceiuri şi tradiţii cu adîncă semnificaţie creştinească, legate de marea sărbătoare a Învierii Domnului, pe care o prăznuim an de an în fapt de primăvară. Aceste tradiţii cu evidente referiri scripturistice reprezintă forme de manifestare ale spiritualităţii creştine, a trăirii şi bucuriei pascale de care sînt însufleţiţi credincioşii Bisericii noastre de pe străvechile meleaguri româneşti ale Dobrogei, cu prilejul acestui praznic luminos.

*

Pregătirile pentru materializarea datinilor de Sfintele Paşti se fac încă din timpul Postului Mare. Astfel, în prima zi de post în unele localităţi, în altele mai tîrziu, gospodinele pun cu grijă grîu în vase cu pămînt, care răsare şi creşte pînă la Vinerea Patimilor, cînd vasul respectiv este adus, împreună cu ramuri de copaci şi flori şi se aşează lîngă Sfîntul Epitaf. În alte localităţi, cu acest vas cu grîu crescut — simbolul Învierii — se împodobeşte masa tradiţională, chiar în ziua de Paşti, arătîndu-se prin aceasta că Învierea Domnului este garanţia învierii noastre. „Bobul de grîu căzînd pe pămînt... de va muri multă roadă aduce" (Ioan 12, 24). Sfîntul Grigorie Teologul spune că însăşi natura învie şi participă deopotrivă la bucuria Învierii lui Hristos. În unele case ale credincioşilor dobrogeni, înainte de slujba Sfintei Învieri, se aşează ouă roşii printre firele de grîu, în vasul respectiv, act de manifestare a credinţei lor în Înviere, care a avut loc după jertfa pe cruce.

În comuna Independenţa din judeţul Constanţa, încă din sîmbăta lui Lazăr, copiii se pregătesc în mod deosebit pentru sărbătoarea Sfintelor Paşti. Astfel, cei între 10—14 ani, cu crengi frumoase de salcie pe care le poartă ca pe o stea de Crăciun, umblă din casă în casă, intonînd următoarele versuri din V. Alecsandri sub formă de colind:

„Iată zile încălzitoare
După aspre vijelii,
Vin Floriile cu Soare
Şi Soarele cu Florii.

Primăvara încîntătoare
Scoate iarba pe cîmpii,
Vin Floriile cu Soare
Şi Soarele cu Florii.

Lumea-i toată-n sărbătoare
Ceru-i plin de ciocîrlii,
Vin Floriile cu Soare
Şi Soarele cu Florii.
. . . . . ."

Cu acest prilej copiilor nu li se dau bani, mere sau nuci ca la Crăciun, ci ouă proaspete, pe care ducîndu-le acasă le vopsesc de Sfintele Paşti. În prima zi a acestei mari sărbători, se adună în grupuri pe stradă sau în grădini şi ciocnesc ouă roşii „pe luate". Ciocnitul ouălor de Paşti fiind un fel de întrecere cu performanţă, în sensul că ouăle sparte sînt recuperate de învingători.

Cu prilejul Deniei din Joia Patimilor, la scoaterea Sfintei Cruci din Sfîntul Altar, după rînduiala tipiconală, credincioasele aştern pe distanţa de la uşa diaconească de nord a Sfîntului Altar şi pînă în mijlocul bisericii, bucăţi de pînză albă sau împodobesc Sfînta Cruce cu prosoape de bumbac sau borangic. Aceste acte şi manifestări reprezintă devotamentul sufletesc, urmînd pe Hristos pe drumul Crucii şi deplina recunoştinţă faţă de jertfa supremă a Mîntuitorului nostru pentru neamul omenesc.

În unele localităţi credincioşii priveghează în biserică toată noaptea după ce s-a scos Sfînta Cruce. Participarea la această priveghere este mai ales din partea femeilor care exprimă o profundă semnificaţie evanghelică: „Şi erau acolo multe femei, privind de departe, care urmaseră din Galileea pe Iisus, slujindu-I, între care era Maria Magdalena şi Maria, mama lui Iacob şi a lui Iosif şi mama fiilor lui Zebedeu" (Matei 27, 55—56; Marcu 15, 40—41; Luca 23, 49; Ioan 19, 25).

Ziua de Paşti este întîmpinată şi sărbătorită în casele dobrogenilor cu masă bogată, la care se ciocnesc ouă roşii cu formula consacrată de: „Hristos a Înviat", şi se serveşte caş, carne de miel şi altele, dar la care nu lipseşte peştele. La masa credincioşilor noştri dobrogeni, mai ales la această sărbătoare, credem că peştele are nu numai valoarea de aliment uşor, preferat după zile de post, ci şi o semnificaţie creştină, ca simbol prin care, în primele zile ale creştinismului prigonit, se recunoşteau între ei cei care mărturiseau credinţa în Hristos cel Înviat din morţi. Mîntuitorul, în timpul activităţii Sale, satură mulţimile din pustiul Betsaidei, în mod miraculos cu 5 pîini şi 2 peşti (Ioan 6, 1—14) şi după slăvita Sa Înviere s-a arătat ucenicilor la Marea Tiberiadei cărora le-a zis: „aruncaţi mreaja în partea dreaptă a corabiei şi veţi afla. Deci au aruncat-o şi nu mai puteau s-o tragă de mulţimea peştilor" (Ioan 21, 6).

La slujba Sfintei Învieri, ca simbol al belşugului, în multe localităţi, credincioşii aduc la biserică pentru binecuvîntare: cozonac, ouă vopsite în diferite culori, dar mai ales roşii, unele chiar înflorate, carne de miel şi caş proaspăt. Caşul este împărţit credincioşilor după ce iau pască.

Printre obiceiurile din Dobrogea cu valoare de simbol şi semnificaţie creştină este şi aducerea la biserică, în noaptea Învierii, a cocoşilor albi de către credincioasele mai în vîrstă. La terminarea slujbei aceşti cocoşi sînt dăruiţi unor tineri care participă la slujbă sau slujitorilor bisericii. Acest obicei ne duce cu gîndul la lepădarea Sfîntului Apostol Petru în noaptea Patimilor Domnului: „Şi Petru şi-a adus aminte de cuvîntul lui Iisus, care zisese: Mai înainte de a cînta cocoşul, de trei ori te vei lepăda de Mine. Şi ieşind afară a plîns cu amar" (Matei 26, 75). Întrucît cei care aduc aceşti cocoşi nu-şi manifestă nici o dorinţă, credem că aducerea lor la biserică se referă mai ales la obligaţia credincioşilor de a fi cu luare aminte în noaptea de Paşti, prin prezenţa trează la slujba Învierii.

Prin unele părţi ale Dobrogei, de Sfintele Paşti, se aduc la biserică miei sau chiar oi. Semnificaţia acestui obicei trebuie raportată la simbolul creştin al Mielului care s-a jertfit pentru mîntuirea lumii. „Chinuit a fost, dar s-a supus şi nu şi-a deschis gura Sa; ca un miel spre înjunghiere s-a adus şi ca o oaie fără de glas înaintea celor ce o tund aşa nu şi-a deschis gura Sa" (Isaia 53, 7).

În comuna Oltina, judeţul Constanţa, în prima zi de Paşti, femeile tinere care s-au căsătorit în cursul anului precedent, în perioada de la Duminica Tomii pînă la începutul Postului Mare a anului în curs, merg la Dunăre sau la cişmelele apropiate, îmbrăcate în costume de mireasă însoţite de naşele lor. Aici, după un ceremonial special, pe tinerele femei, aşezate cu faţa la răsărit, le stropesc naşele cu vin din sticlă de trei ori şi cu apă în semnul Sfintei Cruci, făcîndu-le urări de viaţă lungă, sănătate şi fericire. Apoi naşele şi cei care asistă le oferă daruri pe care le aşează la picioarele lor. „Miresele", de asemenea, oferă daruri naşelor. După aceea, se organizează o masă pe iarbă verde cu mîncăruri tradiţionale, de Sfintele Paşti, de la care nu lipseşte peştele. Această practică, pe de o parte, ne duce cu gîndul la strămoşii noştri daci, care înainte de a pleca la luptă beau apă din Dunăre, simbolizînd un fel de rugăciune, un legămînt pentru statornicia în unire cu pămîntul şi cu neamul, iar pe de altă parte, întrucît este vorba de o viaţă nouă, o putem raporta la înnoirea duhovnicească pe care ne-o aduce acest praznic şi la îndemnurile Sf. Apostol Pavel adresate tuturor creştinilor: „Precum Hristos a înviat din morţi, prin slava Tatălui, aşa să umblăm şi noi întru înnoirea vieţii" (Rom. 6, 4).

*

Din cele arătate mai sus s-a putut constata că dobrogenii, atît cei din satele de pe malurile Dunării, cît şi cei de la malul Mării, care trăiesc în aşezări cu puternice şi frumoase tradiţii creştineşti şi româneşti, se integrează plenar în atmosfera sărbătorească a Sfintelor Paşti, prin participarea la sfintele slujbe şi prin manifestarea unor simţăminte şi datini străvechi în legătură cu acest slăvit praznic.

Obiceiurile semnalate şi altele care se mai practică, constituie pe de o parte, una din dovezile permanenţei noastre româneşti, manifestată prin semnificaţii şi simboluri creştine, pe aceste frumoase plaiuri dobrogene, iar pe de altă parte, reprezintă trăinicia şi durata legăturilor ce s-au păstrat între generaţii pe acelaşi fond de spiritualitate ortodoxă şi naţională. Dacă unele din aceste obiceiuri se întîlnesc şi în alte regiuni ale ţării, aceasta se explică prin faptul că în această provincie românească, pe lîngă populaţia locală, s-au stabilit ardeleni, moldoveni şi olteni, care, împreună cu toţi fraţii lor din întreaga ţară, reprezintă şi mărturisesc aceeaşi unitate de credinţă, de tradiţii şi de adîncă simţire patriotică ce trebuie cultivată şi păstrată cu sfinţenie pe întreg cuprinsul Patriei noastre de către noi toţi ce aparţinem aceluiaşi neam şi aceleiaşi Biserici.

† EPIFANIE TOMITANUL
Episcop-vicar

Grădina Gheţimani (în prim-plan mormîntul Maicii Domnului)

„Acum toate de lumină s-au umplut"

(Din Canonul Sfintelor Paşti)

Deşi, după natura lor, lumina soarelui şi lumina Învierii sînt cu totul deosebite, după lucrarea lor, întrucîtva ele se aseamănă. Amîndouă sînt energii care ne ajută să „vedem", să cunoaştem. Lumina soarelui ne înlesneşte vederea celor materiale; lumina lui Hristos Cel înviat ne dă putere să primim adevărurile revelate; să le „vedem prin credinţă".

Se poate stabili un adevărat paralelism între ziua în care a înviat Domnul şi între „ziua" răspîndirii credinţei în adevărul învierii Sale. Poate înadins Mîntuitorul s-a arătat încă „foarte de dimineaţă", adică atunci cînd întunericul nopţii mai stăruia. Înadins, ca să putem înţelege că, după cum, din cauza întunericului, la început mironosiţele nu văzuseră că „piatra fusese răsturnată", (Marcu 16, 4) şi, în parte, din aceeaşi cauză, Maria Magdalena confundase pe Mîntuitorul cu grădinarul, tot astfel, din cauza întunericului, dezamăgirii şi deznădejdii, ucenicii nu au putut crede — la început — că Învăţătorul lor a înviat, ci, că femeile au avut — cel mult — „arătare de îngeri" (Luca 24, 23).

Dar, crescînd ziua, de sine înţeles că femeile şi ucenicii au început să vadă tot mai bine cele din jurul lor. Culminînd la amiază, cu vederea strălucirii întregului Ierusalim. Tot astfel, după ce Hristos s-a arătat de mai multe ori, iar cei care L-au văzut au transmis mărturia lor din om în om şi din generaţie în generaţie, intensitatea primirii credinţei în Înviere a putut înainta spre amiaza ei. Iată cum, prin faptul că, înviind, S-a arătat „foarte de dimineaţă", Mîntuitorul ne-a dat lecţia unei minunate parabole fără cuvinte. Este parabola zilei care începe întru întunericul nopţii; parabolă adînc grăitoare de la sine, pe care aveau s-o tălmăcească, totuşi, în cuvinte Sfinţii Ioan Damaschinul, Grigorie Teologul şi alţii.

Astfel, timpul Învierii Domnului nu este numit — simplu — noapte, ci „noapte de mîntuire", aşa cum, în Canonul Sfintelor Paşti, îl numim şi astăzi. Iar o sedealnă a glasului 2 face paralelă între „piatra mormîntului" şi „piatra credinţei".

Servindu-se de imaginea soarelui de pe cer, autorul icosului Canonului Învierii Domnului numeşte pe Iisus „Soarele cel mai înainte de soare", aşa cum — poetic — îl numim şi astăzi. Este o idee care se reflectă şi în expresia „Lumina cea fără de ani" (Cîntarea a 7-a). Desigur, o trimitere la „Cuvîntul" (Fiul lui Dumnezeu) care „era" şi este deasupra oricărui început (vezi Ioan 1, 1).

Biserica, adică marea familie a celor ce au primit credinţa în Iisus cel înviat, la Paşti primeşte numele de Noul Ierusalim. Imaginîndu-şi cît de strălucitoare trebuie să fi fost cetatea sfîntă în amiaza zilei învierii Domnului, autorul Canonului se adresează Bisericii astfel: „Luminează-te, luminează-te Noule Ierusalime, că mărirea Domnului peste tine a strălucit".

Cît priveşte pe membrii acestei Familii, ei cunosc acum că, pentru aducerea omenirii şi lumii la starea dintîi, „Hristos trebuia să pătimească şi să intre întru slava Sa" (Luca 24, 23). Nu-i stăpîneşte întunericul deznădejdii, ca pe cei doi ucenici în drum spre Emaus. Dimpotrivă, ei sînt „făclii de Dumnezeu luminate" (Cîntarea a 8-a). Îi luminează o lumină care nu înserează niciodată şi care, la Paşti, prin trăirea sfintelor slujbe bisericeşti, încălzeşte mai viu decît oricînd. Iată de ce, într-o cîntare, putem exclama: „Acum toate de lumină s-au umplut".

Indirect, paralelismul parabolei poate fi urmărit încă mai departe. După cum, în sufletul oamenilor recunoscători, vederea cu ochii trupeşti aduce bucurie, tot astfel, însă într-un mod mult mai viu, aduce bucurie „neapropiata lumină a Învierii" văzută prin credinţă. O bucurie atît de sfîntă, încît cei învredniciţi de ea pot urma cu toată însufleţirea sublimul îndemn: „să le zicem fraţilor şi celor ce ne urăsc pe noi; să iertăm toate, pentru Înviere".

Dacă dintre toţi cei ce văd cu ochii trupului se bucură, însă, numai cei cu sufletul curat, iar ceilalţi văd fără să simtă bucurie, în schimb, cu ochii sufleteşti nici nu văd şi, prin urmare, nici nu se pot bucura decît „cei curaţi cu inima". De aici şi atît de necesarul îndemn: „Să ne curăţim simţirile şi să vedem pe Hristos strălucind cu neapropiata lumină a Învierii".

Gheorghe Şoima

Din obiceiurile moţilor

Treascurile

I

Cine n-a cunoscut viaţa moţilor, copii plămadă ai duritătilor de stîncă şi ai fulgerelor dezlănţuite pe creste, vulturi ai înălţimilor, stăpînitori unici peste un ţinut de piatră şi de verdeaţă, de înălţimi şi de lumini, n-are în minte imaginea complexă şi sclipitoare a unor suflete întraripate, pornite în zbor fantastic spre zările necuprinse ale absolutului.

Moţii, scumpă evocare!

Din noianul clipelor depănate odată printre ei, mă tulbură astăzi mai ales fiorul uneia singure, clipă sfîntă, clipă în veci neuitată: este clipa sărbătoririi Paştelui care spre deosebire de alte părţi se celebrează acolo ziua, date fiind depărtarea, răzleţirea şi aşezarea acolo pantele repezi a satelor, care fac anevoioasă participarea creştinilor la o slujbă religioasă de noapte.

II

Postul, bîntuit de duhurile rele şi ispitele neguroase, a trecut alungat de cîntecele albe ale toacelor. Şi-n fapt de primăvară, pe raza aurie a soarelui strălucitor, coboară iarăşi cereasca solie a Învierii Celui ce a biruit moartea prin puterea jertfei Sale.

Glas metalic de clopot îşi ia zborul ducînd pînă departe peste văi şi sate, vestea minunată a biruinţei vieţii asupra morţii, chemînd sufletele la obşteasca preamărire a cereştii minuni. Moţi şi moaţe de toate vîrstele, bătrîni, tineri şi copii, în haine albe şi curate de sărbătoare se înşiruie grăbiţi ca mărgelele pe o aţă, pe cărarea ce suie spre bisericuţa din dîmb, clădită din obolul modest al inimilor lor creştine. Înaltă şi zveltă, durată din lemn sfînt de brad, casa Domnului îşi înalţă drept şi cutezător, proiectînd-o pe oglinda cerului albastru, unica-i turlă ţuguiată.

De pe locul aşezării sale, ochiul domină o priveliişte din cele mai rare. Peste creste şi păduri, peste văi şi peste adîncuri domneşte o linişte maiestuoasă. Ai impresia că te afli într-o imensă catedrală, înainte de începerea unui important ritual.

III

În biserica neîncăpătoare pentru mulţimea credincioşilor, care s-au rînduit şi pe afară, slujba a început de mult. Dangătul clopotului vesteşte Sfînta Liturghie. În liniştea adîncă ce se aşterne la citirea Evangheliei,

Ion D. Popa

(Continuare în pag. a 6-a)

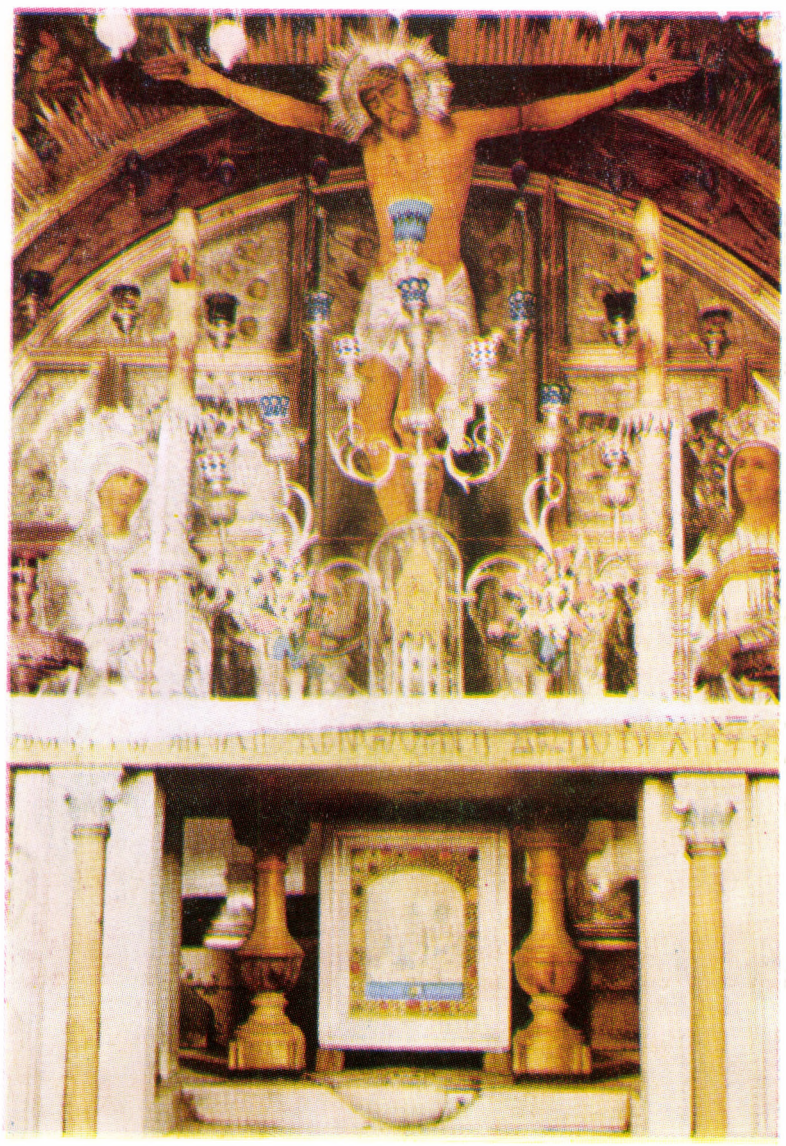

Golgota (altarul)

Treascurile

(Continuare din pag. a 5-a)

peste capetele moţilor îngenuncheaţi, întru adîncă evlavie, răsună tremurător glasul preotului, în a cărui modulare se citeşte emoţia momentului. Pluteşte în aer fiorul sfînt al dumnezeieştii minuni şi gîndul te poartă cu veacuri îndărăt, spre biblicele întîmplări. Biruitoare, vocea din altar rosteşte „Hristos a înviat!" la care din mulţimea de piepturi răsună, ca o unanimă şi netăgăduită confirmare a unui adevăr pe care vremea l-a întărit: „Adevărat a înviat!" Ca o uşoară tălăzuire de valuri, mulţimea a început să se mişte încet, cuprinsă de o mută înfiorare, cînd, deodată, întreg văzduhul răsună de o salvă de detunături şi întreaga cetate de munţi se cutremură. O adevărată avalanşă de tunete se succed, se împletesc şi se aleargă într-o rostogolire nestăvilită, din munte în munte, cu lungi şi repetate ecouri. Departe, în întunecimea pădurii din zare, urechea abia mai percepe agonia unui ecou ce se pierde, cînd, iarăşi, între cer şi pămînt se dezlănţuie canonada a noi bubuituri, ce-n goana lor aeriană, uriaşe mingi sonore, umplu munţii de prelungi şi chinuite vuiete şi deşteaptă pe înălţimi, într-un freamăt răsunător, netulburata singurătate a brazilor sihaştri. De douăsprezece ori, la intervale de timp abia simţite, se repetă uriaşul duel aerian, între detunăturile iniţiale şi ecoul pe care văile şi codrii îl trimit multiplicat în mii de nuanţe şi intensităţi. Întreaga fire e doar un vuiet, prelung şi cutremurător, în care parcă muntele se clatină şi pădurea geme.

Îmbulzeala ce s-a iscat acolo, departe, în marginea dîmbului, de unde panta muntelui capătă o formă aproape abruptă, unde flăcăi şi fete şi-au mînat curiozitatea, explică îndeajuns fenomenul. În pămîntul pietros, pe jumătate îngropate, se înşiruie în serii de cîte cinci-şase, douăsprezece rînduri de druguri prismatice de fier, prevăzute fiecare cu o scobitură adîncă. Anumiţi flăcăi ori bărbaţi au avut grija ca să procure din vreme „pulberea" necesară, care introdusă în „treascuri" va produce, acele explozii detunătoare, în ziua celei mai mari sărbători creştine. La o parte, în flăcările unui foc alimentat de către copii, arde capătul unei prăjini lungi, care, în momentul solemn, purtată de un moţ, de la un „treasc" la altul pe rînd şi de la un rînd la celălalt, va aprinde „pulberea" din care va porni „strigarea de biruinţă" a moţului, peste munţii săi. Căci acest clocot ce se ridică în tărie nu-i zvîrcolirea unui infern revoltat, nici oarba putere a naturii scăpată din frîu, ci e chiotul hohotitor al unui suflet colectiv, sufletul moţilor, care închidea altădată în vibraţii iluzia unei libertăţi pe care realitatea veacurilor de asuprire socială şi naţională au înăbuşit-o. E salutul cu care moţul întîmpină Învierea Domnului, simbol al învierii neamului.

IV

După roadele seci ale decepţiei culese în urma repetatelor încercări de dezrobire, ce mai putea el aştepta de la nedreptele întocmiri lumeşti? Doar Cerul mai putea face o minune. Şi Fiul Cerului nu învinsese El patimile răului? Nu învinsese moartea, păşind în lumina vieţii veşnice? Nu-şi purtase El cu eroism crucea suferinţelor în spate ca şi acest popor, în drumul spre mîntuire? Prin învierea Sa, simbol al eliberării de cele vremelnice şi al vieţuirii, în libertate, în veşnicie, nu aruncase în sufletul omenirii sămînţa nădejdii unei vieţi descătuşată de tirania răului şi întunericului, trăită sub semnul liber al dreptăţii?

După un calvar atît de lung, acest neam trebuia să renască deci odată în duhul libertăţii. Hristos, simbolul, chezăşia cea mai sigură a acestei mîntuiri, prin libertate, trebuia deci întîmpinat cu un entuziasm deosebit, cu un chiot de bucurie, de nădejde, de elan nestăvilit, pe care numai „treascurile" îl puteau striga cerului, în ziua învierii Sale.

Se poate zice că „treascurile" sînt moţii şi moţii sînt „treascurile". Sufletul moţului, neclintit şi mare în durere, luminos în aspiraţii şi cu nesfîrşite potenţe, se reflectă întreg în vasta orchestraţie a „treascurilor" după cum aceasta, în nestăvilita şi infinita rostogolire a undelor, închide în profundele-i sonorităţi, aurul unui suflet nepreţuit, sufletul moţului.

De aceea, cine a cunoscut „treascurile" moţilor, ştie ce înseamnă zbucnirea clocotitoare de viaţă, lava năpraznică de suflet, ce se revarsă, prin ele, în rîuri fierbinţi, în efluvii dogoritoare, ori în chiote răsunătoare ce vibrează pînă la cer.

Pe calea unităţii generale creştine în serbarea Sfintelor Paşti

Este ştiut că lumea creştină de azi se află împărţită în două în ceea ce priveşte data serbării Sfintelor Paşti. Deşi toate Bisericile şi confesiunile creştine respectă încă normele canonice consfinţite la sinodul I ecumenic (Niceea 325) pentru data Paştilor, o dată variabilă de la an la an, totuşi creştinătatea ortodoxă serbează această mare sărbătoare creştină conform tabelelor pascale ale „stilului vechi", adică între 22 martie—25 aprilie ale calendarului iulian neîndreptat (corespunzînd cu 4 aprilie—8 mai pe stil nou), pe cînd creştinii apuseni, catolici şi protestanţi de toate nuanţele, serbează Paştile conform stilului nou (calendarul îndreptat în Apus încă din sec. XVI, şi numit „gregorian"). Din cauza aceasta, ortodocşii serbează Paştile mai totdeauna în urma catolicilor şi protestanţilor, uneori chiar cu cinci săptămîni mai tîrziu (ca în anii 1964, 1967, 1975, 1978 ş. a.); chiar dacă în anumiţi ani (ca de ex. 1963, 1966, 1974, 1977 şi 1980) Paştile se serbează în aceeaşi Duminică la toţi creştinii, coincidenţele acestea sînt cu totul întîmplătoare, iar nu rezultat al vreunei iniţiative general creştine.

De aceea se fac în ultima vreme eforturi din partea tuturor Bisericilor şi confesiunilor creştine de a se ajunge la o uniformitate în această privinţă, problema unităţii pascale fiind printre cele dintîi probleme de interes general ortodox înscrise pe ordinea de zi a viitorului sinod panortodox.

De altfel, este îndeobşte cunoscut că unitatea pascală a constituit o problemă încă de la începutul istoriei creştine. Încă din sec. II şi III au ieşit la iveală dezbinări între creştinii din diferitele Biserici regionale (locale) în ceea ce priveşte data şi modalitatea serbării Paştilor, din pricina unor creştini care fie că legau prea strîns Paştile creştine de cele ale evreilor, serbîndu-le cît mai aproape de 14 nisan (aşa numiţii *cvartodecimani* sau *protopashiţi*), fie că le serbau la o dată fixă (25 ori 27 martie, prin Galia), fără să se îngrijească de data exactă a evenimentului Învierii. Pentru a curma aceste deosebiri şi a stabili o unitate în data şi modul serbării Paştilor, Părinţii sinodului I ecumenic (Niceea, 325) au recomandat tuturor Bisericilor locale să urmeze practica respectată pe atunci în Biserica Alexandriei şi cea a Romei, care era cea mai corectă, şi anume:

Pr. Prof. *Ene Branişte*

(Continuare în pag. a 7-a)

Florii - cu stîlpări de bucurii

Creştinescul calendar al Săptămînii Sfintelor Patimi începe cu o biruinţă şi sfîrşeşte cu alta, care o depăşeşte. Întîia din acestea e intrarea triumfală în Ierusalim a Domnului şi Mîntuitorului nostru Iisus Hristos. A doua — care o covîrşeşte — este Învierea.

În Ierusalim, Domnul „a intrat" de repetate ori de-a lungul celor peste trei ani de activitate mesianică desfăşurată — în aşteptarea prevestitelor Patimi — prin *cuvînt* dreptîndreptător şi prin *fapte* ieşite din comun. Întîia oară, a călcat lespezile (lithóstraton) curţilor „casei Domnului" de pe culmea Sionului cînd avea vîrsta de doisprezece ani (fapt relatat de Sf. Evanghelist Luca 2, 40—52). Copil măricel — dar totuşi: încă copil — n-a trecut nebăgat în seamă. Dialogul purtat cu „învăţătorii" (Luca 2, 46) de Lege, a făcut senzaţie: aceştia „se minunau de priceperea şi de răspunsurile Lui" (Luca 2, 47). Tot atunci şi tot acolo — la aceeaşi fragedă vîrstă — dovedea că are conştiinţa dumnezeirii Sale: „Oare, nu ştiaţi că în cele ale Tatălui *meu* trebuia să fiu?" (Luca 2, 49) — aşa a răspuns, cînd a fost întrebat de ce s-a răzleţit de grupul pelerinilor galileeni, pricinuind grea îngrijorare ocrotitorilor vremelnici ai neasemuitei Sale adolescenţe.

Prezenţa lui Iisus în Ierusalim n-a trecut nebăgată în seamă niciodată.

...Dar niciodată n-a stîrnit atîta interes ca în ziua de Duminică, 9 Nisan (după calendarul mozaic)/2 aprilie (după calendarul nostru), anul 30/33 al erei după care creştinii facem numărătoarea vremii.

Ce s-a întîmplat? Care-i explicaţia declanşării acestui val obştesc de clocotitoare simpatie faţă de persoana lui „Iisus din Nazaret"? Populaţia marii cetăţi a lui Iahve ieşise în stradă ca să-l întîmpine pe măsura simţămintelor ce le nutrea faţă de El: l-a aclamat, i-a presărat flori şi a aşternut covoare în calea Lui. Vuia văzduhul de cînt psaltic (Ps. 117, 26; Ioan 12, 13) şi stîlpări de finic tăiau în felii aerul de sărbătoare, făcînd să tresalte inimile. Popularitatea Mîntuitorului crescuse, spontan, la cote fără precedent.

Nu din întîmplare!...

Învierea lui Lazăr din Betania — tîrzie, dar, pentru Domnul, nu tardivă — răscolise cugetele celor curaţi cu inima. Minuni? Mai făcuse Iisus destule. (Sfintele Evanghelii canonice au înregistrat peste treizeci). Şi cu ce răzbătător ecou... Aceasta, însă, le întrecuse pe toate, fiindcă a fost o minune multiplă: la porunca Celui căruia toate-i sînt cu putinţă, viaţa s-a reinstalat — cuminte — într-un trup intrat în descompunere (trecuseră patru zile de cînd Lazăr decedase); la porunca Celui ce emite porunci fără apel şi fără rabat, Lazăr ieşise din mormînt plutind, căci „înfăşurăturile de îngropare" rituală continuau să-i imobilizeze membrele corpului.

Pentru mulţimea de norod, Învăţătorul nazarinean era mai ales *un făcător de bine* cum contemporanii întrupării Sale n-au mai cunoscut altul. L-au salutat, deci — e de mirare oare? — ca pe nimeni altul. Se pare că salutul cu stîlpări (crenguţe înflorite) de finic fluturate în văzduh, evreii biblici l-au adoptat de la egipteni (iar aceştia, desigur, de la cine ştie ce înaintaşi ai lor din zona Mediteranei). Aceştia, nu întîmpinau pe oricine în chip atît de solemn. De un astfel de omagiu beneficia doar cel ce devenise „cineva" (faraon, sau glorios comandant de oaste în luptă, ca cei pe care-i întruchipează artistic Radames, din opera „Aida", de Giuseppe Verdi).

Iisus Nazarineanul era *cineva* — (cineva, nu oarecine) — pentru contemporanii „plinirii vremii" şi (în situaţia dată) pentru cei ce au trăit evenimentul intrării Lui triumfale în Ierusalim. Ce-i de mirare că asistăm la o erupţie de obştească *admiraţie* şi *recunoştinţă* cînd oamenii de treabă îi erau obligaţi Domnului şi cu una şi cu alta pentru enormul bine pe care nu contenea a-l săvîrşi în beneficiul tuturor celor „osteniţi şi împovăraţi" peste măsură de suferinţele şi nedreptăţile vremii? Mărinimia Lui adeverea — şi ea! — că El Fiul lui Dumnezeu este, „Dumnezeu adevărat din Dumnezeu adevărat" (cum formulează redacţiunea niceeană a Credeului).

Pe delături — stafii, umbre, sau mai rău? — furişîndu-se de la o portiţă la alta ca să nu-i mă ture din cale entuziasmul dezlănţuit de eveniment — detractorii lui Iisus, care-i puseseră gînd rău de mai demult, îşi aruncau învinuiri grele unii altora: „Vedeţi, că nimic nu folosiţi (scil.: cu uneltirile voastre)! Iată, lumea s-a dus după El" (Ioan 12, 19). Evanghelistul, care era de faţă, indică în aceşti defăimători înrăiţi pe farisei. Sînt numai „parte din întreg" (Pars pro toto): Ei şi alţi sinedriţi — saduchei, irodiani, — aveau să-i ceară lui Pilat din Pont răstignirea lui Iisus, cînd va sosi ceasul mesianic al Jertfei izbăvitoare. Această veninoasă minoritate — şi nu poporul iudeu — poartă răspunderea morală pentru pătimirile la care a fost supus Cel Nevinovat, Mielul lui Dumnezeu care ridică păcatele lumii. Excesele antisemite de totdeauna nu au avut niciodată motivare biblică valabilă. Pentru istoria omenirii, locul acestor abuzuri este în repertoriul întunecat al costisitoarelor şi ruşinoaselor excese care au năclăit cu băltoace de sînge şi mîinile şi conştiinţele celor ce le-au provocat.

*

Se spune — şi cu drept cuvînt! — că ochii sînt ferestrele sufletului. Prin pupilele lor îţi dai seama dacă este cineva „înăuntru", — şi ce fel de om (— om? —) este locatorul.

Aşa stau lucrurile şi cu florile: cei ce le oferă, îşi deschid inima, lăsîndu-te să vezi ce-i în ea. Respectul, afecţiunea, recunoştinţa, bucuria, admiraţia — sînt strune care vibrează cînd floarea-i floare călătoare de la om la om.

Cu stîlpări de finic — la noi, de Florii, cu mănunchiuri de salcie abia îmbobocită — Iisus Mîntuitorul a fost salutat fremătător atunci şi e salutat mereu, pe toate traseele „umblate" ale istoriei Bisericii Sale, deodată cu desprimăvărarea firii.

Cu braţe de flori — şi cu mereu înflorite şi împrospătate simţăminte de recunoştinţă — oferim vibrantă replică cordială celor ce se străduiesc necurmat, bisericeşte şi cetăţeneşte, pentru mai bine, pentru pace şi bunăstare, pentru suişuri şi înaintare, pentru perpetuu înfloritoare dezvoltare, pentru crescîndă creştere a calităţii vieţii. Cer şi pămînt, tresaltă de dorul instalării în lume a climatului anticipat profetic cu milenii înainte: „Cer nou şi pămînt nou" întru care să sălăşluiască dreptatea, armonia, unitatea (cf. II Petru 3, 13). Floriile întreţin — şi ele — creştineşte această vibrantă aspiraţie pancosmică.

...Pentru că — oricum ar fi şi orice s-ar pune la cale de către forţele negre ale răului — omenirea are capacitatea de-a crea situaţia ferice pe care o anticipează Proorocul de demult: *„Am cutreierat pămîntul şi iată, pămîntul e locuit şi liniştit"* (Zaharia (1, 11).

Preot prof. Dr. *Grigorie Marcu*

Cina de taină - masa vieţii

Iubirea lui Dumnezeu faţă de noi oamenii este mai înaltă decît cerurile. Ochiul Lui veghează de-a pururi asupra noastră şi nici una dintre durerile şi neputinţele care ne împovărează nu le trece cu vederea. Ne-a creat pentru Sine şi de aceea ne adună mereu şi ne îndestulează cu toate darurile Sale cele bogate. Spre a ne face părtaşi vieţii şi nemuririi a pregătit pentru noi Marea Cină la care ne-a rînduit locuri de cinste alături de ale Apostolilor şi ale tuturor sfinţilor. Ne-a dăruit ca hrană duhovnicească însuşi Trupul şi Sîngele Hristosului Său. Cunoscînd firea noastră nu ne-a lăsat doar poruncile Sale, ci s-a îngrijit să răspundă unei nevoi mai adînci pe care o resimţim de a fi cu El, de a ne odihni întru El, de a ne bucura permanent de vederea feţei sale. („Ne-ai făcut pentru Tine Doamne şi neliniştit este sufletul nostru pînă ce nu se va odihni întru Tine"). De aceea, a instituit Euharistia. Această negrăită Taină este un răspuns al Lui la chemarea noastră, o împlinire a unui dor pe care l-am avut dintotdeauna şi care nu ne va părăsi niciodată. Îmboldiţi lăuntric de dorul acesta îngenunchem mereu în faţa potirului şi facem din fiecare duminică o luminată zi de Paşti. Cu sufletele şi trupurile primenite venim să-L întîmpinăm pe Domnul la fiecare Liturghie. Întîlnirea cu El ne dă putere să înfrîngem ispitele şi să trăim în unire şi după dreptate unii cu alţii. Hrănindu-ne cu El, creştem în El. Întru toate ale noastre ne asemănăm Lui. Chipul slavei Sale străluceşte pe chipurile noastre.

Este un nonsens împărtăşirea cu Trupul şi Sîngele Domnului şi vieţuirea în fărădelegi şi păcate. Lumina odată aprinsă nu se pune sub obroc, ci în sfeşnic ca să lumineze. Purtătorii ei sînt datori să trăiască în aşa fel încît văzînd oamenii faptele lor cele bune să preamărească pe Tatăl din ceruri. În acord cu aceasta va fi şi răspunsul pe care Hristos Mîntuitorul îl va rosti atunci cînd va veni să judece viii şi morţii.

Pr. prof. D. Abrudan

Icoană pe sticlă, executată de Protosincel Timotei Tohăneanu de la mănăstirea „Brîncoveanu" — Sîmbăta de Sus

ÎNVIEREA LUI HRISTOS — PÎRGA ÎNVIERII NOASTRE

„Credem şi în învierea morţilor. Căci într-adevăr va fi, va fi învierea morţilor . . . Dacă nu este înviere să mîncăm şi să bem şi să ducem o viaţă plăcută şi desfătătoare. Dacă nu este înviere, în ce ne deosebim de cele iraţionale? Dacă nu este înviere, să fericim fiarele cîmpului, care au o viaţă lipsită de necaz. Dacă nu este înviere, nu există nici Dumnezeu, nici pronie, ci toate sînt conduse şi purtate în chip automat . . . Dar va fi, va fi înviere. Căci Dumnezeu este drept şi este răsplătitor al celor care îl aşteaptă . . . Însuşi Domnul s-a făcut pîrga învierii noastre. El este „Primul născut din morţi" . . . Prin învierea Lui va fi şi învierea noastră . . . Sufletele se vor uni cu trupurile, iar acestea din urmă vor fi nestricăcioase, pentru că vor dezbrăca stricăciunea. Astfel ne vom apropia de înfricoşatul scaun de judecată al lui Hristos. Aşa Îl vom vedea pururea şi vom fi văzuţi de El; vom culege bucuria nesfîrşită, care vine de la El, lăudîndu-L împreună cu Tatăl şi cu Sfîntul Duh în vecii nesfîrşiţi ai vecilor. Amin."

(Sf. Ioan Damaschin, Dogmatica, trad. rom. de D. Fecioru, Bucureşti, 1938, p. 319—326)

Vinerea Mare

Iosif cel cu bun chip de pe lemn a coborît trupul neînsufleţit al Mîntuitorului Iisus Hristos şi-n mormînt nou l-a aşezat în grădina sa unde mirsina şi isopul îşi răspîndeau mireasma în noaptea de tăcere, în noaptea fără stele.

Fiul lui Dumnezeu răstignit între cei doi tîlhari, acum se odihnea şi-şi găsea uşurare multă.

O tăcere grea, apăsătoare, ca un munte de povară, se aşternea. Cu aceasta se credea că totul s-a terminat. Au plîns lacrimi de amărăciune Maica Sa, Demirpurtătoarele, Apostolii, Ucenicii. Însăşi noaptea şi-a acoperit policandrele în semn de doliu, de jelanie. Dar de sub piatra morţii Sale, a izvorît viaţa şi lumina.

Mîntuitorul a urcat Golgota cu crucea pe umerii Săi şi cu păcatele noastre, ca pe om să-l împace cu Dumnezeu, să-i deschidă cerul şi să-l facă moştean al Împărăţiei veşnice.

Prin răstignirea Sa pe cruce, s-a şters păcatul tuturor oamenilor. Cei care s-au născut după aceea nu mai trebuie deci să urce şi ei pe Golgota şi să se răstignească pe cruce. Menirea lor e să cultive Golgota cu grîu, să-l secere şi să facă pîine. Să-şi culce copiii la amiază, la umbra măceşilor de pe Golgota.

Cu gîndul la Nevinovatul ce s-a săvîrşit pe Golgota pentru mîntuirea noastră, să ne plecăm genunchii la altarele noastre şi din tăcutele orgi ale meditaţiei să înălţăm imnele păcii, ale bunei-învoiri, luminîndu-ne frumos ca o amiază de aur.

Privind cu ochii sufleteşti în grădina lui Iosif din Arimateia, spre mormîntul din care a strălucit „Lumina Învierii", să înţelegem că Domnul nostru Iisus Hristos niciodată n-a grăit: „Sîngele meu pe acesta îl va spăla, iar pe celălalt nu". Ci s-a jertfit pentru iudei şi pentru păgîni şi-n tot omul a văzut mereu un frate al Său.

Răscoliţi de imaginea acestei Vineri Mari, să ne racordăm sentimentele la realitatea de astăzi conlucrînd cu toţii la triumful păcii, al bunăstării, al iubirii după care într-adevăr ne vom cunoaşte, după cuvintele Evangheliei Mîntuitorului, că sîntem ucenicii Lui.

Prot. *Ştefan Tascianu*

Pe calea unităţii generale creştine în serbarea Sfintelor Paşti

(Continuare din pag. a 6-a)

a) Paştile vor fi serbate de către toţi creştinii numai Duminica, iar nu în altă zi a săptămînii;

b) Acea Duminică va fi cea care urmează după prima lună plină care apare după echinocţiul de primăvară (stabilizat de sinod la 21 martie al calendarului iulian de atunci);

c) În anii în care această Duminică va coincide cu luna plină de primăvară (cînd iudeii serbau Pasha lor), Paştile vor fi serbate în Duminica următoare.

Potrivit acestor reguli, din pricina mobilităţii datei lunii pline de primăvară, care apare cînd mai aproape cînd mai departe de echinocţiu, data Paştilor creştine variază de la an la an, pe un lung interval de timp, de cinci săptămîni, între 22 martie (data cea mai timpurie a Paştilor) şi 25 aprilie (data cea mai tîrzie).

Dar nici hotărîrea de la Niceea n-a putut desfiinţa dintr-o dată deosebirile regionale existente pînă aci. Abia din sec. VI înainte, datorită lui Dionisie Exiguul, care a introdus în Apus calculul pascal alexandrin prin tabla sa pascală din 525, s-a putut realiza un acord cvasi-unanim între Răsărit şi Apus în serbarea Paştilor, acord devenit definitiv mai ales din sec. VIII înainte şi care a durat pînă în sec. XVI, adică atîta timp cît întreaga lume creştină s-a folosit de unul şi acelaşi calendar.

Dar din cauza defectului iniţial al calendarului iulian, care întîrzie în fiecare an cu 11 minute şi 14,02 secunde, echinocţiul de primăvară întîrzia la fiecare grupă de 128 ani cu cîte o zi faţă de data lui reală, ceea ce atrăgea după sine şi calcularea incorectă a datei Paştilor. De aceea, în sec. XVI (1582), cînd întîrzierea se ridicase deja la zece zile, s-a făcut prima îndreptare a calendarului în Apus (reforma gregoriană), care a provocat din nou ruperea unităţii pascale de pînă aci; apusenii au început să serbeze Paştile conform calendarului îndreptat (numit şi „gregorian" sau „stilul nou"), pe cînd răsăritenii, păstrînd mai departe calendarul iulian neîndreptat (numit şi „stil vechi"), serbau Paştile conform vechilor table pascale eronate, întocmite pe baza ciclurilor (lunare şi solare) de ani. Diferenţa dintre cele două calendare crescînd cu timpul, a ajuns să fie de 13 zile în secolul nostru, cînd Bisericile ortodoxe, în urma Conferinţei interortodoxe de la Constantinopol 1923, au hotărît să-şi îndrepte şi ele calendarul, înlăturînd întîrzierea celor 13 zile şi stabilind o nouă metodă de prevenire a întîrzierii calendarului pe viitor, diferită de cea gregoriană şi mai bună decît aceea.

Din nefericire, calendarul îndreptat astfel (numit şi *constantinopolitan* sau *neoiulian*) n-a fost pus în aplicare nici pînă astăzi în toate Bisericile ortodoxe autocefale; pentru motive diverse, trei dintre aceste Biserici — şi anume cea rusă (Patriarhia Moscovei), cea sîrbă (Patriarhia de Belgrad) şi Patriarhia Ierusalimului — păstrează pînă astăzi în folosinţă calendarul iulian neîndreptat (stilul vechi). Din pricina acestora, Bisericile ortodoxe care au adoptat stilul nou, printre care şi Biserica Ortodoxă Română (din 1924), au hotărît să păstreze şi ele serbarea Paştilor pe stil vechi, pentru ca astfel să se păstreze uniformitatea în toată Ortodoxia măcar în prăznuirea celei mai mari sărbători creştine.

Astăzi, deci, toate Bisericile ortodoxe, atît cele care au adoptat calendarul îndreptat cît şi cele care au rămas la calendarul neîndreptat, serbează Paştile după tabelele eronate ale stilului vechi în care data echinocţiului este întîrziată cu 13 zile, iar datele lunilor pline de primăvară sînt calculate cu o întîrziere de cinci zile în fiecare an faţă de cele reale (indicate de astronomie). În situaţia actuală, deci, Bisericile ortodoxe care au adoptat stilul nou serbează Paştile în intervalul dintre 4 aprilie şi 8 mai, care corespunde cu cel dintre 22 martie şi 25 aprilie ale calendarului pe stil vechi. Bisericile apusene, aplicînd corect regulile pascale consfinţite la Niceea, serbează Paştile între 22 martie şi 25 aprilie ale calendarului pe stil nou (gregorian). De aci marile diferenţe de timp dintre Paştile ortodocşilor şi cele ale catolicilor şi protestanţilor, diferenţe care se urcă uneori pînă la cinci săptămîni (vezi în urmă) şi care fac atît pe unii creştini cît şi pe necreştini să se întrebe: de ce creştinii nu serbează Paştile toţi în una şi aceeaşi zi? Oare Hristos a murit şi a înviat de mai multe ori?

De aceea, în lipsa unităţii calendaristice din cadrul creştinătăţii ortodoxe, unii creştini — atît apuseni cît şi răsăriteni — au propus stabilirea unei date fixe a serbării Paştilor pentru toată creştinătatea, adică o Duminică oarecare din aprilie (a doua, a treia, ori a patra de după echinocţiu), pentru a se ajunge astfel la o „stabilizare" a datei Paştilor, adică la o reducere a intervalului de variaţie a serbării lor, de la cinci săptămîni la o singură săptămînă.

Dar la *Consfătuirea de specialişti în problema pascală*, care a avut loc *la Chambesy între 28 VI—3 VII 1977* şi unde Biserica noastră a fost reprezentată de semnatarul acestor rînduri, reprezentanţii Bisericilor ortodoxe întruniţi acolo, din iniţiativa Primei Conferinţe Panortodoxe Presinodale (nov. 1976), au respins propunerile pentru „stabilizarea" datei Paştilor, hotărînd să se respecte şi în viitor regulile pascale consfinţite la Niceea (care trebuie să fie aplicate în cadrul calendarului îndreptat) şi propunînd o consultaţie de astronomi, care să pună la dispoziţia Secretariatului pentru pregătirea Sfîntului şi Marelui Sinod, tabele cu datele exacte ale Duminicilor pascale, indicate de astronomie, pe un interval de timp cît mai mare. *Consultaţia de astronomi* a avut loc tot *la Chambesy, la 3 februarie 1979;* ea a verificat şi a aprobat, ca exacte, tabelele cu datele pascale pînă la anul 2500, primite între timp de la diferite observatoare astronomice din Europa, dintre care unele au calculat aceste date pe baza meridianului de la Greenwich (îndeobşte folosit în astronomie), iar altele pe baza meridianului de la Ierusalim. Diferenţe între aceste tabele nu se ivesc în data Paştilor decît pentru anii 1998, 2120 şi 2143, din cauza lunii pline de după echinocţiu, care căzînd în noaptea de sîmbătă spre Duminică, apare la Greenwich înainte de miezul nopţii şi aparţine deci sîmbetei, pe cînd la Ierusalim apare cu 2 ore şi 21 minute mai tîrziu, adică după miezul nopţii şi aparţine deci Duminicii, ceea ce modifică şi data Paştilor.

Urmează ca aceste tabele pascale, precum şi concluziile comisiei de astronomi, să fie puse în discuţie la proxima întrunire a Conferinţei Panortodoxe pentru pregătirea Sfîntului şi Marelui Sinod, care va lua hotărîri în această privinţă.

Dar din scurta expunere istorică făcută aici asupra problemei unităţii pascale, putem trage concluzia că rezolvarea acestei probleme este strîns legată de aceea a unităţii calendaristice. Nu putem ajunge la o unitate deplină în data serbării Paştilor de către toţi creştinii decît atunci cînd vom folosi un singur calendar în toată creştinătatea. Considerăm deci că ultima piedică în calea realizării acestui deziderat unanim creştin, este persistenţa nejustificată a celor trei Biserici ortodoxe autocefale, indicate mai înainte, în folosirea calendarului neîndreptat (stilul vechi). Cînd şi ele se vor hotărî să adopte calendarul îndreptat (constantinopolitan sau neoiulian), atunci nimeni nu va mai avea interesul să serbeze Paştile pe stil vechi, ci întreaga lume creştină va serba după stilul nou, la datele corecte, indicate de observatoarele astronomice şi puse acum la îndemîna Secretariatului pentru pregătirea Sfîntului şi Marelui Sinod. Se vor găsi atunci soluţii şi pentru înlăturarea puţinelor diferenţe din anumiţi ani între datele Paştilor indicate de astronomi şi cele indicate de computul pascal gregorian, folosit acum la apuseni, pentru ca să ajungem astfel ca toţi cei ce cred în Iisus „să fie una" măcar în comemorarea anuală a marelui eveniment al Învierii Lui, care stă la temelia credinţei creştine (cf. I. Cor. 15, 13—14).

– Încondeierea ouălor de Paşti –

(O tradiţie specifică zonei Bran — jud. Braşov)

Învierea Domnului este cea mai aleasă sărbătoare a creştinilor. Odată cu ea se trezeşte la viaţă întreaga fire. Tot sufletul creştinesc se primeneşte şi se umple de bucurie. Românul a căutat ca şi prin intermediul ouălor „roşii" să exprime profunda sa trăire lăuntrică legată de acest prilej. El cultivă o tradiţie pe care o cunoaşte din moşi-strămoşi.

Vom încerca în cele ce urmează să împărtăşim cititorilor cîteva date în legătură cu încondeiatul ouălor de Paşti, aşa cum se practică acest frumos obicei în zona Branului.

Operaţia prezintă mai multe etape:

1. *Confecţionarea şi pregătirea materialelor necesare.*

Mai întîi se confecţionează „condeiele", principalele instrumente cu care se lucrează. Pentru executarea modelelor pe care le propunem se folosesc trei condeie: unul care „scrie" subţire de tot, un altul care „scrie" ceva mai gros şi în sfîrşit al treilea, care „scrie" şi mai gros. Fiecare condei este alcătuit dintr-un „cioc" şi o „coadă". „Ciocul" condeiului se numeşte astfel pentru că are forma unui adevărat cioc de vrăbiuţă. Îl confecţionăm din tablă subţire (eventual din cutie de conservă), tăiată în formă de triunghi, care se răsuceşte apoi ca o pîlnie, în jurul unui ac. Prin orificiul care rămîne după scoaterea acului, se va scurge ceara încălzită. (Date fiind dimensiunile diferite ale orificiilor, se vor folosi trei ace de grosime diferită). Coada este din lemn şi are lungimea aproximativ 20 cm iar grosimea — cît un stilou. Pentru introducerea ciocului, crăpăm coada la un capăt. Vom introduce apoi cu grijă „ciocul" (perpendicular cu coada) şi îl vom fixa cu aţă de cînepă, care are dublu scop: să apropie marginile crăpăturii şi să se îmbibe cu ceară.

Un alt material necesar este ceara de albine, care se află într-un vas de pămînt, fixat pe un suport deasupra flăcării unei lămpi de petrol. În acest fel ceara se menţine topită tot timpul operaţiei.

Vopselele necesare pentru încondeiat sînt: galben, roşu şi negru. După ce au fost spălate bine vasele, se încălzeşte apa în care se pune o lingură de sare şi una de oţet, care ajută la mai buna fixare a vopselei pe ou. Apoi se toarnă vopseaua „Gallus" şi se fierbe în clocot cîteva minute, după care se pune la răcit.

În sfîrşit se aleg ouăle, care trebuie să fie albe şi de formă lunguiaţă, fără să fie unse sau spălate cu apă, căci prin spălare se degradează porii din coajă şi nu se mai prinde vopseaua. Se pun apoi la fiert într-un vas curat, lăsîndu-se să fiarbă în clocot 15 minute după care se scot şi se pun la răcit, fără să se şteargă.

2. *Operaţia de încondeiere.*

După ce ouăle s-au răcit, se ia condeiul care „scrie" cel mai subţire şi se încălzeşte la flacăra lămpii sau a unei lumînări, pînă cînd începe să curgă ceara prin canalul „ciocului".

Între degetele mîinii stîngi se ţine oul iar cu cele 4 degete de la mîna dreaptă (rămîne liber degetul mare) se prinde condeiul. Degetul cel mare de la mîna dreaptă se fixează pe ou. Cu degetele mîinii stîngi se suceşte oul spre interior, iar ciocul condeiului se plimbă pe coaja oului, spre exterior, lăsînd în urmă liniile subţiri de ceară. Pentru ca aceste linii să fie mai vizibile, în ceara încălzită din vas se pune puţină funingine, care-i va da culoarea neagră. Pentru începători e indicat să-şi deseneze mai întîi modelul pe o coală de hîrtie sau să ia ca model un ou încondeiat, mai vechi. Aceste linii au ca scop să menţină culoarea albă a modelului atunci cînd oul va fi vopsit cu celelalte culori. Culoarea albă formează scheletul modelului.

După ce toate ouăle au fost „scrise" cu ceară, se introduc în vopseaua galbenă, care trebuie să fie călduţă şi nu fierbinte, ca să nu topească ceara de pe ou şi deci vopsind şi locurile trasate cu liniile de ceară cînd oul era alb. După ce ouăle au fost vopsite galben, se scot din vopsea şi se lasă să se usuce. După ce s-au uscat, se ia un condei care „scrie" puţin mai gros şi se continuă modelul, trasîndu-se liniile cu ceară acolo unde va trebui să rămînă culoarea galbenă.

După ce au fost „scrise" cu ceară, ouăle se introduc din nou în vopseaua roşie, care deasemeni trebuie să fie numai călduţă. Se scot din vopsea şi se pun la uscat. Fiind uscate, cu un condei care „scrie" şi mai gros se continuă modelul respectiv, dîndu-i forma definitivă. În general, cînd ouăle sînt vopsite roşu, se „pică" mai mult, adică folosind înfăşurătura condeiului (şi nu ciocul), care e îmbibată cu ceară, se aplică pete de ceară pe ou. După ce s-a făcut şi această operaţie, ouăle sînt introduse în vopseaua neagră. Ordinea de vopsire nu este aleasă la întîmplare. Culoarea neagră e ultima pentru că ea formează fondul modelului şi pentru că altă culoare nu se mai poate imprima peste ea.

Ouăle fiind vopsite negru, se lasă în continuare în vopsea, care se înfierbîntă fără să dea în clocot; se va avea grijă să nu se mişte ouăle pentru ca nu cumva ceara să se topească şi vopseaua să pătrundă pe suprafaţa întreagă a oului. E de preferat ca vasul cu vopsea neagră să fie de pămînt sau dacă e de metal e necesar să se aşeze pe margine o coală de carton pentru a feri atingerea oului de suprafaţa fierbinte a vasului, evitînd astfel pericolul de a se topi ceara în timpul în care ouăle sînt în vopsea. După ce vopseaua s-a înfierbîntat, se scot ouăle şi se lasă să se usuce.

3. *Dezvăluirea modelului.*

Acum ouăle sînt negre şi nu au nici o frumuseţe. Trebuie scos la iveală modelul propriu-zis. Pentru aceasta, avînd în mîna stîngă o bucată de postav, se prinde oul şi se apropie de o sursă de căldură (gura sobei sau flacăra unei lumînări) iar cu mîna dreaptă, în care avem o altă bucată de postav, se şterge ceara. Acum iese de sub ceară claritatea modelului. Liniile trase cu ceară cînd oul a fost alb rămîn albe, cele trasate cu ceară cînd a fost oul vopsit galben rămîn galbene, petele de ceară aplicate pe oul vopsit roşu vor scoate la iveală culoarea roşie, iar fondul este negru.

După ce toate ouăle au fost curăţite de ceară, cu multă grijă şi cu o uşoară frecare pe o bucată de cojoc, se curăţă eventualele urme de ceară rămase şi se lustruiesc pentru a da o mai mare claritate modelului.

Nicolae Chifăr
student la Institutul Teologic Sibiu

O carte epocală: Gramatica lui Samoil Micu şi Gheorghe Şincai

Au trecut două sute de ani de cînd, la Viena, se publica, în limba latină, cea dintîi gramatică a limbii noastre, *Elementa linguae daco-romanae sive valachicae,* alcătuită de Samoil Micu şi Gheorghe Şincai. Este vorba nu numai de prima tipăritură, de acest gen, referitoare la limba română, ci, în primul rînd, de o lucrare a cărei influenţă s-a dovedit hotărîtoare pentru dezvoltarea ulterioară a studiilor filologice din ţara noastră. Prin ea se pun în aplicare principalele puncte din programul Şcolii Ardelene: stabilirea unei ortografii etimologice, înlocuirea alfabetului chirilic cu cel latin, dovedirea latinităţii limbii române, lupta pentru purificarea limbii etc., motiv pentru care este considerată, pe bună dreptate, actul de naştere al Şcolii Ardelene.

Cu un an mai înainte, în 1779, deci, a apărut, tot la Viena, o *Carte de rugăciuni pentru evlavia homului chrestin,* importantă atît prin faptul că era cea dintîi dintre cărţile reprezentanţilor Şcolii Ardelene, scrisă în alfabet latin, cît şi prin difuzarea, într-o primă variantă, a ortografiei latiniştilor şi a legilor fonetice care explică transformările suferite de cuvintele latineşti în trecerea lor în limba română: *romanus-român; lactem-lapte; solem-soare; mensa-masă; panem-pîine; dentem-dinte; fuga-fugă; montem-munte* etc. Cartea, nesemnată, este opera lui Samoil Micu.

În *Elementele limbii daco-române sau valahice,* de la 1780, legile fonetice respective sînt mai clar formulate iar principiile ortografice mult adîncite. Aceste principii, cu uşoare modificări pe care avea să le introducă Gheorghe Şincai, cu ocazia apariţiei ediţiei a doua, a cărţii, la 1805, au dominat toate sistemele ortografice româneşti de pînă la 1904. Între timp, se înţelege, unele tendinţe latiniste au fost atenuate, prin intervenţia lui Titu Maiorescu, prin Gramatica lui H. Tiktin etc., dar linia generală s-a păstrat, în continuare.

Dar Gramatica aceasta şi-a exercitat influenţa şi sub altă formă. Fiind scrisă în limba latină, limba de cultură a epocii, a atras tenţia cercetătorilor străini asupra latinităţii noastre şi astfel, aceştia, au început să se intereseze de rostul limbii române.

Elementele limbii daco-române ... nu este o lucrare izolată, în activitatea învăţaţilor ardeleni. Ea se integrează într-un program vast, cu preocupări multilaterale. Reprezentanţii Şcolii Ardelene au militat pentru crearea unei limbi literare, pentru difuzarea cunoştinţelor ştiinţifice în rîndul maselor largi populare, pentru alcătuirea de manuale necesare numeroaselor şcoli atunci înfiinţate, după cum au fost animaţi de ideea unui dicţionar şi de transpunerea, în româneşte, a multor cărţi ce se publicau în limba latină sau în alte limbi de cultură din Europa.

Prin toate aceste acţiuni, reprezentanţii Şcolii Ardelene au reuşit să imprime o nouă orientare culturii din ţările noastre, depăşind, astfel, aşa cum au arătat Nicolae Iorga, Sextil Puşcariu, Ovid Densuşianu şi alţii, faza veche şi deschizînd porţile epocii moderne, pentru români. Ei au pus bazele începutului terminologiei ştiinţifice, în limba noastră. Traducînd mult, în toate domeniile de activitate, au fost obligaţi să găsească, pentru fiecare noţiune nouă, cuvîntul cel mai potrivit. S-au condus, adesea, după limbile greacă şi latină, care au furnizat terminologia respectivă tuturor limbilor europene. Alteori au apelat la unele limbi moderne, în primul rînd la germană. Dar de multe ori au căutat să rezolve această problemă cu aşa-zisele mijloace interne, recurgînd la cuvintele populare din limba noastră. Iniţiativa s-a dovedit cum nu se putea mai potrivită.

Rolul limbii vorbite, în scrisul latiniştilor, nu se reducea la furnizarea unor cuvinte cu caracter tehnic. El se resimte în toată activitatea ardelenilor. Este interesant de constatat că, în gramatica de care ne acupăm aici, spre exemplu, întîlnim, alături de unele împrumuturi din limba latină, cum ar fi *vult* (sinonim al lui *obraz* şi *faţă,* p. 79), o serie de cuvinte regionale ca *glaje* (81), *lepedeu* (81), *mieriu* (85), *negreală* (în loc de *cerneală,* 81), *sălăriţă* (pentru *solniţă,* 91), *sein* (=sur, 85), *vinars* (96). Influenţa limbii vorbite se resimte, de asemenea, şi în fonetică *(fărină, gînscă, plumînă),* în derivare *(lupoaie, ursoaie)* şi chiar în morfologie *(lepedeaua).*

Atitudinea lui Samoil Micu şi Gheorghe Şincai, faţă de limba vorbită, nu are un caracter izolat. Ea se observă la toţi latiniştii şi în tot felul de lucrări, începînd cu modestele traduceri din domeniul popularizării ştiinţei pînă la *Lexiconul budan* (1825) ori la marea *Gramatică,* în două volume, a lui Timotei Cipariu (1869, 1877). Este, prin urmare, mai mult decît îndreptăţită afirmaţia lui Lucian Blaga (din lucrarea postumă *Gîndirea românească în Transilvania, în secolul al XVIII-lea,* Bucureşti, 1966, p. 137), care, vorbind despre activitatea celui mai învăţat dintre latinişti, afirma: „Samoil Clain, poate cel mai harnic tălmăcitor pe care l-a cunoscut literatura noastră, a dovedit, precum vom vedea, prin traducerile sale, un simţ cu totul excepţional pentru genuitatea limbii româneşti. În general el s-a alipit în scrierile sale graiului vorbit cu o dragoste pătimaşă, în stare prin puterea ei să-l ferească de toate acele ciudate păcate împotriva naturii, de care pe bună dreptate pot fi învinuiţi latiniştii de mai tîrziu".

Marii cărturari ardeleni nu s-au rezumat numai la a împrumuta cuvintele necesare din graiurile populare. Prin activitatea, susţinută, de care au dat dovadă, ei au reuşit să introducă în limba vorbită în Transilvania, o serie de elemente cărturăreşti care s-au impus în mod definitiv. Alteori, în cazuri mai puţin numeroase, desigur, stăruinţa lor în a utiliza anume latinisme, în scris, a dus, pînă la urmă, la impunerea acestora în limba literară. Aşa trebuie să ne explicăm prezenţa unui cuvînt ca *mizer,* în poezia lui Eminescu „Împărat şi proletar" sau „*mur*", sinonim al lui *zid,* pe care îl întîlnim, deopotrivă, la Eminescu în „Înger şi demon", şi la Coşbuc în poezia „Non omnis moriar", scrisă cu ocazia morţii lui Timotei Cipariu.

Nu putem stărui, aici, prea mult, asupra meritelor pe care le au reprezentanţii Şcolii Ardelene, şi urmaşii lor, la dezvoltarea culturii, literaturii şi limbii naţionale, dar aş dori să mai subliniez un amănunt. Prin activitatea latiniştilor, noi am primit un important spor de romanizare. Faţă de limba de pînă în secolul al XVIII-lea, în care numeroase noţiuni erau denumite numai cu termeni străini, cum sînt *ceas, dragoste, duh, gol, iaz, pildă, prieten, sfînt* etc., vorbirea românilor s-a îmbogăţit cu multe cuvinte latineşti ori romanice, printre care şi unele sinonime ale celor de mai sus: *oră, amor, spirit, nud, lac, exemplu, amic, sacru.*

Creatorii Şcolii Ardelene nu erau oameni obişnuiţi, pe care să-i poţi întîlni pe toate drumurile. Ei seamănă, în multe privinţe, cu Făt-Frumos care a plecat în căutarea Ilenei Cosînzeana, cu scopul de a o elibera din mîna zmeului. Dragostea lor pentru limba naţională şi pentru poporul din care făceau parte le-a dat aripi şi le-a înzecit puterile. Au trăit pentru o idee, din care şi-au făcut un ideal; fără această idee, viaţa lor părea fără rost. Au renunţat la orice onoruri şi bucurii personale şi s-au pus în slujba colectivităţii pe care o reprezentau. Căutînd, împreună cu Lucian Blaga (op. cit., p. 130), un răspuns la întrebarea: ce-i mîna, ce-i întărea să persiste în ideea lor, vom răspunde tot prin cuvintele lui: *„Credinţa, în primul rînd. Cărţile erau pentru ei cărămizi pentru zidirea lumii. Şi ei se simţeau chemaţi să pună umărul la zidirea unei lumi în grai românesc".*

Gavril Istrate

Cu inimile pline de bucuria Învierii, întîmpinăm pe toţi cititorii noştri cu salutul de biruinţă:

„HRISTOS A ÎNVIAT!"

Ne rugăm fierbinte Părintelui ceresc să reverse în lume pace, iar poporului nostru să-i hărăzească prosperitate şi fericire.

ARTICOLELE ŞI CORESPONDENŢA se adresează REDACŢIEI Telegrafului Român, Sibiu, str. 1 Mai nr. 35. — Articolele nepublicate nu se înapoiază.

COMITETUL DE REDACŢIE: Dr. *Nicolae Mladin,* Mitropolitul Ardealului — preşedinte; Pr. prof. Dr. *Dumitru Abrudan* — redactor responsabil; Lector *Aurel Jivi* — redactor adjunct; Arhid. *Gheorghe Papuc,* Pr. prof. Dr. *Mircea Păcurariu* — membri; tehnoredactor: Diac. *Ezechil Oancea.*

Cititorii din străinătate se pot abona, adresîndu-se la ILEXIM Departamentul Export — Import Presă P. O. Box 136 - 137 — telex: 11226, Bucureşti, str. 13 Decembrie nr. 3.

ABONAMENTUL pe un an: 30 lei. Cont nr. 45.10.4.09.2 Taxa poştală plătită în numerar Tiparul Tipografiei Eparhiale, S[illegible] 4.206 |